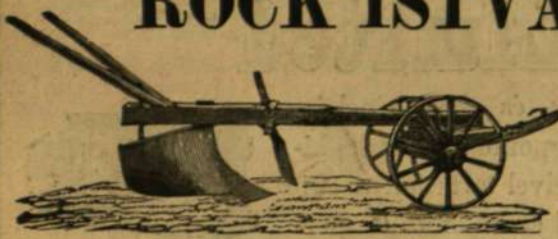

RÖCK ISTVÁN gépgyára Budapest, soroksári ut 20.

ajánlja
javított ekéit, mindennemű földmívelési eszközeit, szabadalmazott morzsolóit s trieurjeit, rostáit, szecska- és répavágóit, vető gépeit; továbbá elismert jószág szíjhajtasú örlőmalmaikat szabadalmazott egy fűtőcsöves szíjfelhuzható Höcker-féle locomobyjait, szivattyuit, s fekvő gőzgépeit kazánal együtt stb.

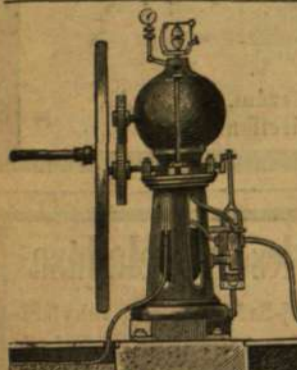
Millacher L. és Wágner

első magyar ásványvíz-készülék-,
siphon-fölszerelvény- és szikvíz-gyárak

Budapest, II. (Buda), kácsa-utca 219. sz. alatt,
elválal 632

szikvíz-gyárak számára teljes berendezéseket a legelőnyöseb,
olcsó feltételek mellett, szállít a legbiztosabb czimből készült
legjobb szerkezetű siphonokat, mint szintén minden a gyár-
táshoz szükséges anyagserket.

Arjegyzekek kívánatra ingyen és bérmentve.
Bizonyítványok megtekintésre készen állanak.

Különös figyelemre méltó!

A hírneves dr. Forti-féle

SEB-TAPASZ,

mely rendkívüli gyógyereje, elválasztó, érlelő s fájdalmat csillapító hatása által leggyorsabb, legbiztosab s egyszersmind gyökeres gyógyulást eszközöl különemű bajokban

Egy csomag ára 50 kr., nagyobb csomagé 1 frt. Használati utasítással együtt, postán küldve 20 kral több — Egy fejtényi csomagnál kisebb szállítmány nem teljesítették.

Központi kúldeményezőraktár: Pesten: **TÖRÖK JÓZSEF** gyógyszerész úrnál király-utca 7-ik szám alatt — Bécsben: Pleban F. Xav. gyógyszer. úrnál a régi táborigyógyászatban, István-tér, 1. és 2-ik sz. — Dr. Girtler F. gyógyszerész, Freung 7-ik szám. — Weisinger F. az arany sashoz címzett gyógytéráiban, Karntnering, 18. sz. — Prágában: Fürst J. Gráczban: Dr. Grabowitz V. nál.

Továbbá kapható Budapesten (Lipótváros): Jezovits M. udvari gyógytéráiban, a három korona- és marokkói-utca sarkán. — **Formágyi F.** gysz. 3 korona-utca 26. sz. — **Thalmayer A.** és **Társánál**, a nádor-utczában — **Kochmeister Fr.** utódánál, a 3 korona-utca 22. sz. — **Kuhn J. M.**, a József-téren 7. sz. (beváros). — **Dr. Wagner D.** ur a „szent háromszöghez” címzett városi gyógytéráiban, a városház-téren és a „nádorhoz” címzett városi gyógytéráiban, váci bulvard 59. szám — **Emresz K.** az ur-utczában a „két matróhoz”, — **Telkesy J.** udv. gysz. a várban. — **Wlasehek E.** gysz. a Krisztinavárosban. — **Elszardorfer G.** gysz. a Tabánban (Ráczváros) fő-utca. — **Alsó-Lendvái: Kis B. nál.** — **Aradon: Szarka Luizánál.** — **B.-Ujfalun: Vass Jenő.** — **Békés-Csabán: Biener B.** — **Büd-Szent-Mihályon: Lukács Fer.** — **Debreczenben: dr. Róthschek V. E.** és **Tamassy K.** — **Duna-Fülváron: Nádhelyi P.** — **Egerben: Plank Gy.** — **Schuttag J.** és **Köllner Lőr.** — **Eperjesen: Isépy Gy.** — **Érsekújvárott: Conlegner J.** — **Gyöngyösön: Mersits J.** — **Győrütt: Lehner F.** — **Hajósán: Fallner J.** postamester úrnál. — **H. Szabolcsán: Beszedes J.** — **Husztón: Schmidt K.** és **Teodorovics J.** — **Jászberényben: Teschler E.** — **Kassán: Koregkó A.** — **Wandraschek K.** — **Megay G.** és **Hegedűs L.** — **Késmárkon: Generisch C. A.** — **Komáromban: Grötschel Zs.** — **Kunmácsarason: Jung K.** — **Léván: Boleman Ede.** — **Mezőtúron: Borbás J.** — **Miskolczon: Dr. Csáthi Szabó J.** — **M. Szilvén: Héder L.** — **Mitrovitzon: Kereszteschitz A. főnök.** — **N.-Kanizsán: Wajdits J.** — **N.-Szombaton: Pántosok R.** — **N.-Váradon: Huzella M.** és **Molnár J.** — **Nyirbáthoson: Szturhás J.** — **Nyiregyháza: Korányi J. gyógyszer.** — **Kovács S.** és **Maurer K.** — **Paksán: Malatinszky S.** — **Pécsen: Sipőcz J.** — **Posonyiban: Pisztorly B.** — **Rimaszombaton: Hamalir E.** — **Rozsnyón: dr. Pósch J. gysz.** és **Hirsch J. N.** — **Rutkán: Rutkay T. S. A.-Ujhelyen: Gallik G.** és **Pintér F.** — **Silvénen: Stamborsky A.** — **Szathmáron: Bossin J.** — **Sz.-Fehérvárott: Braun J.** és **Diebilla Gy.** — **Szombathelyen: Pillich E.** — **Temesvárott: Pecher J. E.** és **Pap J.** — **Técsőn: Ágoston Gy.** — **T. Ujlakon: Rojky G.** — **Tokajban: Dr. Juhász P.** — **Ungvárott: Ókolcsiny J., Lám Sándor gysz., Peltszarsky A.** és **Krausz A.** — **Veszprémben: Perceny K.** — **Zágrábban: Hegedűs Gy.** és **Mitlbach Zs.** — **Zirczen: Tótfel J.** 335 (3-0)

Erdélyország, Kolozsvárt: Valentini A. és Wolff J. — Brassón: Morseher W. F. és Gyertyánffy J. és főnök. — Hát-szezen: Mátéi B. gyógyszer. — **M.-Vásárhelyen: Bucher M.** — **Szászárt: Rekert E. K.**

Forti László, Buda ráczváros, fő-utca 590. sz.

Budapest, márczius 14-én 1875.

11-dik szám. ELŐFIZETÉSI FÜLTÉTELEK: A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 12 ft., félévre 6 ft. Csúpnán a Vasárnapi Ujság: Egész évre 8 ft., félévre 4 ft. Csúpnán a Politikai Ujdonságok: Egész évre 6 ft., félévre 3 ft. **XXII. évfolyam.**

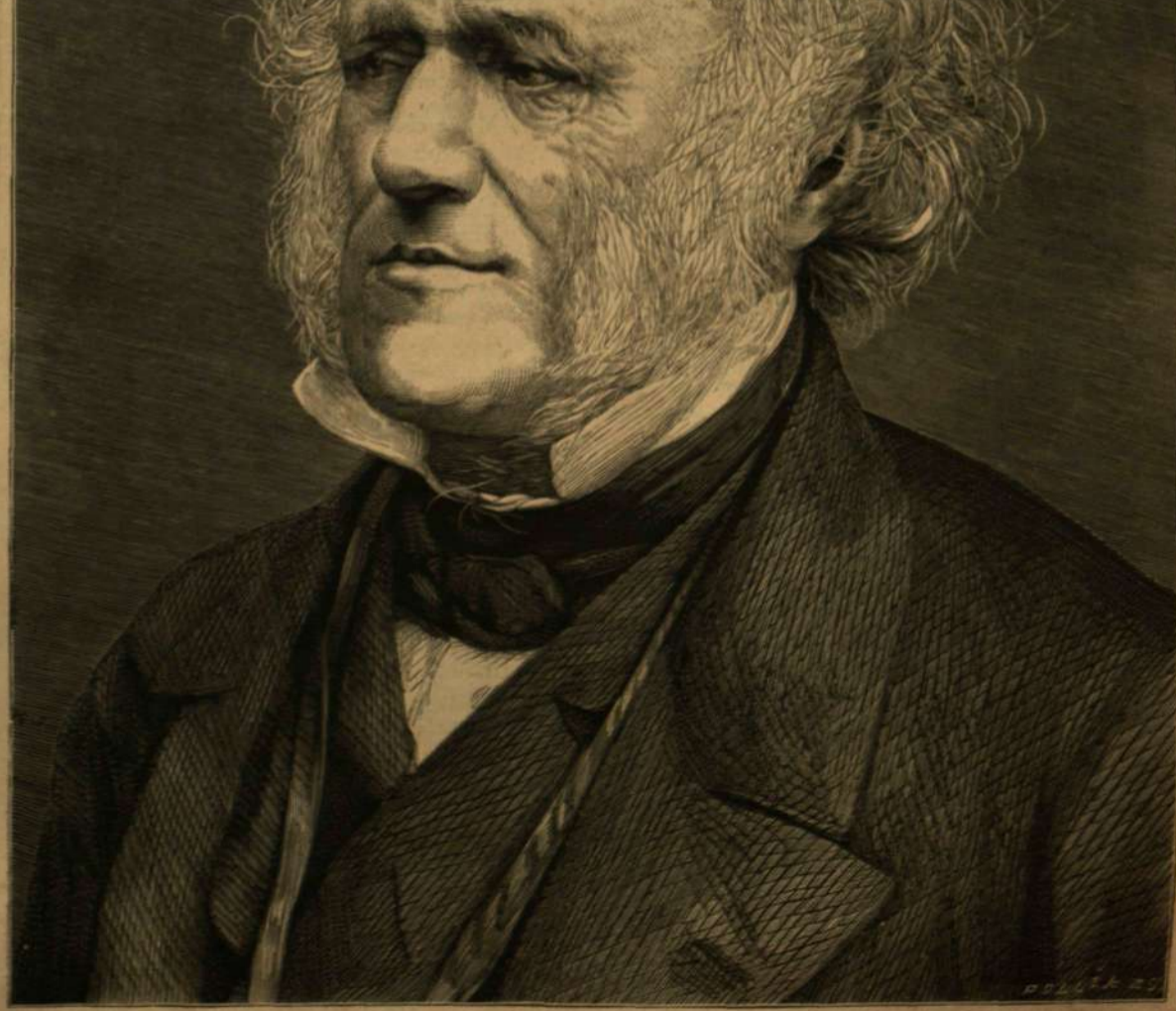
HIRDETÉSEK DÍJA: Egy ötször hasábozott petit sor, vagy annak helye egyszeri ígértáknál 15 krajczár; többszöri ígértáknál 10 krajczár. Bélyegdíj külön minden ígértáknál 30 krajczár. Kiadó-hivatásunk számára hirdetőmennyeket elfogad Bécsben: Haasenstein és Vogler Wallfischgasse Nr. 10, Mosse B. Seilerstätte Nr. 2 és Oppellik A. Wollzeile Nr. 22.

LYELL KÁROLY.

1797—1875.

ismét egygyel kevesebb azon férfiak száma, kik egykor anyai rokon-szenvet tanusítottak a hazátlan bujdoszó magyar emigránsok iránt. Sir Charles Lyell, de különösen szép-lelki neje, Lady Lyell házánál mindig barátságos fogadtatást, sőt többet: valódi angol gondoskodást találtak a magyar menekültek. Már magában ez is elég jog-czim volna, hogy mi is kegyelettel emlé-kezzünk meg Anglia azon halottjáról, kit a mult hó 23-án az angol nép és korona részvéte kísért sírjába. De az, a miért mi tulajdonkép szenteljük e sorokat az elhunyt emlékének, még sokkal több, maradandóbb érdem, mely nem egy ember-korszak kérére, hanem a tudomány maradandó hatásánál fogva az emberiség egész életére kihat.

tését kellett elfogadnia s ezen az alapon kísértente meg a földalukulás történetének s a tapasztalt jelenségek egymásutánjának kimagyarázását. A neptunisták és vulkánisták két nagy pártja legfeljebb a fölött vitakozott: vajjon hirtelen tífz vagy özníviz által fog-e elveszni a világ; s még Elie de Beaumont is a mellett kardoskodott, hogy az Alpok roppant tömegei mind egy-szerre emelkedtek föl a föld méhéből: —

LYELL KÁROLY.

Ezredévek folytak le, mióta a mai tudományosság első alapvetői, a görögök letittek a föld színéről s a mivelődés és tudományos fejlődés fonalát kiejtették kezeikből. De nyomaiukat a századok nem temethették be mindenestől s az ujkor ismét csak azokon a nyomokon indult meg és haladt tovább, a melyeket ők vertek hajdan.

A föld fejlődéséről, annyi mélyelmű gondolkodó e kedvencz tárgyáról is a görög írónál találjuk föl a legelső tiszta fogalmakat. „A mint a tenger ma nyaldossa partjait, és a folyó a tengerbe hordja az iszapokat: ép ugy pusztultak el hajdanok is az egyes világrések, s keletkeztek lassanként a százezerédek soraí alatt a mai hegyek”, ugymond Strabó, s elvetvén a hirtelen keletkezés, a rögtöni teremtés eszméjét, a lassu átalakulások folytán származás, vagyis a változások elmélete szerint magyarázza a föld felszínének élet-tüme-ményeit.

S e nézet az ma is, melynél a XIX. század tudománya nem birt tovább menni, sőt melyet mintegy e század nagyszerű vívmányának vagyunk hajlandók tekin-tetni, — habár mint ép a fentebbi idézet-ből látjuk: semmi sincs új a nap alatt.

A közép- és ujkor lelki gyarlósága eltemette mindazt, mi egy valóban örök híre méltó nép szellemi vívmánya volt. A kereszténységnek a biblia hat napos terem-

HELL F. P.

Budapest, II. ker., főutca, a keresk bank épületében,
ajánlja nagy választékú raktárát férf. női s gyermek kész fehérmunkákban, minden szövött
fű s őrí dívat-czikkben legelőnyösebb árakon.

Minden tevel általi rendelés utánvételre különös figyelemmel részesül a készletben legelőnyösebb teljeit-
teltek. Más ábrányok elkészítési módjaitól, Csomagolást nem számítok. Minden nem tetőző
darab kicsérleltek vagy kicseréltek. Legelőnyösebb árakon.

Uraik részére:
Rendőlékeknek kérem a gallérbőlget.
Ingek angol elhínből (másvápolat) minden formá-
ban és most legelőnyösebb a 3 szoros sim mellű
mely legelőnyösebb a czif-zerűből darabja 1.40, 1.65,
2.10, 3.30, 4.60, 6. darab 8.90, 11.50, 13.17, 20,
22.80.

Szűcs perkből legelőnyösebb mintákban darabja 1.50, 2,
2.25, 2.60, 6. darab 8.50, 11.50, 14.20.

Szűcs-e angol cifordból legelőnyösebb mintákban gallérral,
darabja 2.25, 6. darab 12.80, 2. külön gallérral, dja
3-0. 6. darab 21.60.

Ingek gallérral, darabja 60 kr. 6. darab 3.25.

Lágyvátók vésműből minden formában: darabja
1.50, 1.75, 2.25, 2.50, 3. 6. darab 8.50, 10.11.50,
12.80, 14.20, 17.

Törsz szövött gyapjú alsó mellények, alsó nadrágok
s felharsnyák.

Felharsnyák szövött kényes fehér 2.50, 3. 3.50,
fehér vagy csokos 4. 4.50, 5. 5.50, egész 10 frig.

Gallér s kézelők legelőnyösebb, legelőnyösebb dívatu
mintában, 1. kőgáz gallér sápadoban 2.50, kézelő
4. 4.50, 5.50.

Zsebkendő, egész fehér vagy szines szálal, ké-
szletje 2.40, 3.40, 4.30, 5. 5.50, 6. egész 15 frig, fehér
szines szálal 20 kr.

Legelőnyösebb nyakkendő selyemből, keskeny 14. kral
3 frig, széles 20 kral 3 frig, késsz nyakkendők min-
den formában 40 kral 3 frig, nyakcsokrok 12 kral.

Angol plaidok darabja 7.50, 8. 10, 12 frt, plaid-
szij 60 kr.

Kanizsok-köpenyeg darabja 8, 9 frt.

Kesztyűk kintő gőcsös párja 1.15, szarvasbőr 1.20,
1.30, nyári szővött 35 kral 2 frig.

Törökösök kesztyű, kőcsieje 5—15 frig.

Ruganyos nadrágtartók 70, 90 kr., 1, 1.20, nad-
rágcsj 25 kr.

Esztergályok 2—15 frig. Urti napernyők 2—4 frig.

Nyárá uszógatyák s sapkák, fűrdőköpeny s cipők.

Mell-, kézelő- s gallér-ingombok csont-
vagy bronceból nagy választékban, sápad mellitk,
nyakcsoknyók, fűrdők, fogkefe, szappan és finom
illatszerok.

Fűrdő részére kesztyűk, nyakkendők, zsebkendők.

Leányok részére fehér s szines chiffon- és fekete
moir-kötevények, gallér- s kézelők, harsnyák, kamasz-
kák, zsebkendők, nyakkendők, kesztyűk s kerek fejűk.

Zsebes kanavások vége 8 frt, 8 frt 50 kr., 9 frt 13 frig,
9 frt 50 kr., kávéskőcsieje 2 frt 10 kral, kávéskőcsieje 2 frt 10 kral,
csokos fűrdők 2 frt 10 kral, csokos fűrdők 2 frt 10 kral,
pár 3 frt 50 kral 15 frig, fűrdők-sapka párja 60 kral, ágycsokos 5 frt 75 kral, asztaltörölkő 4 frt 50 kral
Chiffon rőse 30, 25, 25, 30, 34, 40, 48 kr. mindennemű fehér s szines barehent s finom, szines perkből,
pamut s selyes bár-ony. Továbbá minden fehérdarab, csipkék, hímest neműk bűlős szövetek, dívitések
szalagok s rövid árak, pottendorfi, 4 szalag fehér s szines gyűrtkötő pamut gyárt áron s királykötőcszóna.

Legelőnyösebb női napernyők 1.50—10 frig, legelőnyösebb 40 kral
10 frig. Nyárá ösörűk s fűrdők, fűrdőköpeny
s cipők.

Ujjon szűltött gyermeknek részére ingek, k,
szővött, horgolt s kőcsieje, kőcsieje, szalag-
kák, váson s horgolt pólýszalag, hossza vánkó-
pligó s levarrott pappi nek, váson-s gummi polen-
kák, horgolt csipőcsok, harsnyák, téll beritj szub-
nyok, szoknyakészák s fejűkötő a legelőnyösebb áron.

Ponyola-fűrdők: fehér 20 kral, szalaggal 35
kral. Selyes nyakkendő 20 kral 3 frig, tej vagy
nyak selyes csokrok 35 kral, új dívatu selyemmel
dívitétt nyakkendő 50 kral 3 frig. Női derékfűrdő
25 kral 2.50 frig. Mindenféle fűrdők, fogkefe, szappan,
s illatszer.

Legelőnyösebb női napernyők 1.50—10 frig, legelőnyösebb 40 kral
10 frig. Nyárá ösörűk s fűrdők, fűrdőköpeny
s cipők.

Ujjon szűltött gyermeknek részére ingek, k,
szővött, horgolt s kőcsieje, kőcsieje, szalag-
kák, váson s horgolt pólýszalag, hossza vánkó-
pligó s levarrott pappi nek, váson-s gummi polen-
kák, horgolt csipőcsok, harsnyák, téll beritj szub-
nyok, szoknyakészák s fejűkötő a legelőnyösebb áron.

Ponyola-fűrdők: fehér 20 kral, szalaggal 35
kral. Selyes nyakkendő 20 kral 3 frig, tej vagy
nyak selyes csokrok 35 kral, új dívatu selyemmel
dívitétt nyakkendő 50 kral 3 frig. Női derékfűrdő
25 kral 2.50 frig. Mindenféle fűrdők, fogkefe, szappan,
s illatszer.

Legelőnyösebb női napernyők 1.50—10 frig, legelőnyösebb 40 kral
10 frig. Nyárá ösörűk s fűrdők, fűrdőköpeny
s cipők.

Ujjon szűltött gyermeknek részére ingek, k,
szővött, horgolt s kőcsieje, kőcsieje, szalag-
kák, váson s horgolt pólýszalag, hossza vánkó-
pligó s levarrott pappi nek, váson-s gummi polen-
kák, horgolt csipőcsok, harsnyák, téll beritj szub-
nyok, szoknyakészák s fejűkötő a legelőnyösebb áron.

Ponyola-fűrdők: fehér 20 kral, szalaggal 35
kral. Selyes nyakkendő 20 kral 3 frig, tej vagy
nyak selyes csokrok 35 kral, új dívatu selyemmel
dívitétt nyakkendő 50 kral 3 frig. Női derékfűrdő
25 kral 2.50 frig. Mindenféle fűrdők, fogkefe, szappan,
s illatszer.

BUDAPESTI KALAUZ.

ÁSVÁNYVIZEK. Háasenstein és Vogler, Gizellátér (ez- előtt régi színház-tér) 1-5 sz., a II-as Fülöp-féle palotának szemközti.	HIRDETÉSI IRODA. Háasenstein és Vogler, Gizellátér (ez- előtt régi színház-tér) 1-5 sz., a II-as Fülöp-féle palotának szemközti.	Nemzeti múzeum, országút; az egyes teremk 9-től 1 óráig nyitva vannak. Hétfő: régiségek, kedd és szerda: képtár, csütörtök: természetgyűjtemény. Országház, Sándor-utca.	MULATÓ-HELYEK. Nemzeti színház, kerépesi-ut. Opera: kedden, csütörtökön, szombaton, Dráma, népszimf., vígjáték: vasnap, hétfőn, szerdán, pénteken. Német színház gyapjú-utca. Dráma, opera, vígjáték. Német színház a Hermina-téren Operetta.	PAPIRKERESKEDES. Riegler József Ede, papír raktár, könyv- és könyvművészi Budapest, kecskeméti-utca 11. szám.
ÁSVÁNYVIZ-KÉSZÜLÉKEK ÉS SIPHONOK. Millacher L. és Wágner, Budapest, (Buda, kácsa-utca 291.) elválalnak szikvízgyárak számára teljes berende- ségeket, a legelőnyösebb feltételek mellett.	HIRLAPOK ELADÁSA. E lapok kiadó-hivatásában több mint 100-féle, — s 1830-iki évtől 1873. évig megjelent hírlapok, ezek közt: Pest Hír- lap, Vasárnapi Ujság, Jogtudományi Kö- zlöny, Pester Zeitung s Képes Kiáltási Lapok, teljes évi folyamokban jutányos áradt el fognak adni.	Városi vízgárda, Deák Ferencz-utca. Bemenet 20 kr. Császárfürdő, kád-, zuhany-, kő- s gőzfürdő. Hellerich-féle világhírű kád-, zuhany-, kő- s gőzfürdő.	SEBTAPASZ Különös figyelemre méltó! az itáliai elismert dr. Forti-féle sebtapasz, Pest- en: Török J. gyógyszer. úrnál, király- utca 7. szám, valamint az ország minden gyógyterén. Nagy csomag ára 1 frt, kisebb csomag 50 cent.	SEBTAPASZ Különös figyelemre méltó! az itáliai elismert dr. Forti-féle sebtapasz, Pest- en: Török J. gyógyszer. úrnál, király- utca 7. szám, valamint az ország minden gyógyterén. Nagy csomag ára 1 frt, kisebb csomag 50 cent.
BANK- ÉS VÁLTÓ-ÜZLETEK. Glatz, Holzwarth és Schubert, Pest, IV. Diana-fürdő, mindenféle részvények, állampapírok és sorjegyek beváltása és eladása. Vidéki megrendések pon- tosan s gyorsan teljesítetnek.	ILLATSZERÁRUK. Vértessai Sándor, m. kir. udvari illat- szerár, Kristóf-tér 1-5 szám alatt Pest- en. Gasdagon felszerelt illatraktár, min- denemű angol és francia illatszerok, ugyanisze nagy választékban bel- és kül- földi toiltette-czikkok.	MÉTERMÉRTÉK ÉS REND- SZER. Görög István, hatvani-utca 16. szám, tanszerok és orvos-gyógyászati mű- szerek nagy választéka.	ORVOSOK. Dr. Eiber V. Budapest, József-utca 16. sz. házban, rendel 2—4 óra- kor; ugyanott kapható: „Nemű élet ve- szélyei” című műve 1 fron, postával: 1 frt 10 kr. (Lásd a „Politikai Ujdonsá- gok”-bani hirdetőmennyt).	ORVOSOK. Dr. Eiber V. Budapest, József-utca 16. sz. házban, rendel 2—4 óra- kor; ugyanott kapható: „Nemű élet ve- szélyei” című műve 1 fron, postával: 1 frt 10 kr. (Lásd a „Politikai Ujdonsá- gok”-bani hirdetőmennyt).
DISZMŰ GYÁRI ÁRU RAKTÁRAK. Márton Alajos, váci-utca, nemzeti- szállodával szemközti. Legnagyobb rak- tár bronz, bór- és porcellán-disz- műanyagokból, s hol az újat készítésére várókéto kivüi vendégek is szivesen fogadtatnak.	KÖNYVNYOMDÁK. Franklin-Társulat, magyar-irodalmi inté- zet s könyvnyomda, egyetem-utca 4. sz. a.	ÓRÁK. Lechner József IV, váci-utca 5. sz., legelőnyösebb óráraktár. Arjegyzekek in- gyen. Javítások jótállás mellett eszközöl- tetnek. (Alap. 1808-ban.)	ÓRÁK. Lechner József IV, váci-utca 5. sz., legelőnyösebb óráraktár. Arjegyzekek in- gyen. Javítások jótállás mellett eszközöl- tetnek. (Alap. 1808-ban.)	ÓRÁK. Lechner József IV, váci-utca 5. sz., legelőnyösebb óráraktár. Arjegyzekek in- gyen. Javítások jótállás mellett eszközöl- tetnek. (Alap. 1808-ban.)

Kiadja és nyomtatja a „Franklin-társulat” magyar irodalmi intézet és könyvnyomda Budapest (egyetem-utca 4-ik szám)

midőn 1833-ban, tehát alig 40 évvel ezelőtt, megjelent Lyellnek „Principles of Geology“ („A geológia alapelvei“) című munkája, mely a föld történelmének egészen új szempontokat nyitott meg.

Szép terjedelmű magán vagyoni által biztosított anyagi függetlenség, s az így kedvezőnek mondható helyzethez csatolt fáradhatlan szorgalom és kutatás, a nagy utazásokkal együtt, Lyellnél is meghozta azt, mi ily körülményeknek gyümölcse szokott lenni, t. i. az önálló gondolkodást és eredeti felfogásmódot azon dolgokra nézve is, melyek mellett minden észrevétel nélkül haladtak már el annyi száz meg száz társai. Ő megmászta az Aetnát, s látta, hogy nem egyszerre keletkezett e hegy; megjárta a Niagara környékét, s kiszámította, hogy legalább 30,000 évnek kellett azóta elmúlni, mióta az Erie-tó e lefolyása mai medrét vájja magának. Nem hírtelen, sőt inkább igen is lassan, csak ezer meg ezer változások egymás után következése után jöttek létre azon nagy átalakulások, melyekkel a föld rétegeiben találkoztunk, s melyeket a bibliai teremtés hat nap alatt intéztet el.

Ez elv volt az, melynek világosságba helyezése a Lyell nagy munkájának első fő érdeme, — de a mely nem új, hanem mint láttuk, csak egy körülbelül kétezer éves kerülő után ismét oda, azon helyes utra visszajutása az emberi elmének, a hol a görög természetbölcsészek állottak.

Ez új uton aztán ismét rendkívüli gyorsasággal halad azóta a tudomány. Lyell műve után a fölfedezések végtelen sora emelte törvénynyé az egykor már sejtett igazságot, míg végre 50 évi kutatás után a legutóbbi években az emberre nézve is ugyane törvényt találta érvényesnek és „Geological Evidence of the Antiquity of Man“ („Az ember régiségének geológiai bizonyítékai“) című munkájában Lyell az ember lassankénti fejlődésének geológiai nyomait sorolja föl, s roppant tekintélyével a Darwin-féle elmélet pártjára áll.

E néhány vonással próbáltuk jellemezni azon férfi tudományos érdemeit, kinek arczképét most halála után mi is bemutatjuk olvasóinknak. Bármily kevésnek látszik is talán a távol szemlélő, vagy a kérdés és tárgy fontosságát nem értő előtt e főeredmény, a megtszítottatások és tények hosszú sora bizonyítja, hogy saját hazája fiai mennyire becsülték azon szolgálatakat, melyeket Sir Charles Lyell tett a tudománynak.

Lyell 1797. nov. 14-én született Forfarshireben, Kerriemuir közelében, atyai birtokán, s főként Oxfordban végezvén tanulmányait, ez idő óta számos utazást tett részint Európa különböző részeibe, u. m. a Vezuv, Aetna, Dél-Franciaország és a Kanári-szigetekre; részint pedig és kivált másodikban, Amerika több tája, Kanada, Nova Scotia (1841), Mexikó, Új-Madrid és a Mississippilápályok felé (1845), mely utazásainak eredményeit részint a „Travels in North-America“ („Utazások Észak-Amerikában“), részint a „Second Visit to the United States“ („Második látogatás az Egyesült-Államokban“) című munkáiban írta meg, a melyekben azonban az általa beutazott vidékeknek nemcsak geológiai, hanem politikai és társadalmi viszonyait is élesemlyen ismerteti.

A tudomány terén szerzett ez érdemei elismerésül számos társulati kitüntetések mellett (melyek között fölemlíthetjük, hogy a magyar tud. akadémia is 1861-ben külső tagjává választotta), 1848-ban előbb lovagságot, majd 1864-ben bárói rangot nyert, a mely méltóságai azonban, — gyermektelenül halván el, — most vele együtt szintén sirba szálltak, csupán azt hagyván hátra általános örökösei: az emberiség számára, a mi ezt illeti, t. i. nevét, s tudományos működése eredményeit.

Báiteremben.

Mélázva állok a teremben,
Szép ifju párok serge lebben
Körül, táncot tánczra lejtve,
Az élet gondját nem is sejtve.
A vig zene s vidám kedv árja,
Mely szívöket úgy általjárja,
Reám is hat s játszik velem
Vesztett ifjuság, szerelem!

Órültem én is fényes éjnek,
Vig kedvű zajnak, vig zenének;
Csallárok reszkető világa,
Bokrétaik illatos virága,
A nők mosolya, hangja, arca,
Es szívem titkos, néma harca
Mind rég elmúlt . . . játszik velem
Vesztett ifjuság, szerelem!

A kit oly hön s hiven szerettem,
Mi sokszor vártam, láttam itten;
Mi szép volt és mi bájál lejtett,
De értem fényt és zajt felejtett.
Szerelme kincse, lelke éke
Szívem egyetlen szép emléke,
Boldog napok! . . . játszik velem
Vesztett ifjuság, szerelem!

Hány lyánka itt e vig csoportban,
Ki úgy örül, a mint ő hajdan;
Az élet gondja, sulya, átka
Nem érinté meg, boldog mátká,
Majd boldog nő s egy pár év mulva
Mint ő, hervadva, sirba hullva.
Gyásznyílus át játszik velem
Vesztett ifjuság, szerelem!

Hány ifju itt e vig csoportban,
A ki oly boldog, mint én voltam,
S majd egykor gyors napok letűntén
Oly mélabús lesz, a minő én,
És a jelenben nem talál mást,
Mint vesztéséget és csalódást,
S a multban él . . . játszik velem
Vesztett ifjuság, szerelem!

Mind elvesztjük, hiába sirunk,
Korább vagy később, a mit birunk,
Oly hírtelen hervad virágunk,
Csak egy lehellet boldogságunk!
Mulatsatok szép ifju párok,
Meg nem zavarlak, ha melázok,
S megenyhülök . . . játszik velem
Vesztett ifjuság, szerelem!

Gyulai Pál.

A holt Adorján szelleme.

Elbeszélés.

Írta: BOROSTYÁNI NÁNDOR.

(Folytatás.)

A folytonos mennydörgés iszonyu robajától megrázkódnai látszottak a sziklák köröskörül, melyeknek csodásan szakadozott alakjait rémes világításban tünette föl a villám vakító fénye. A zuhogó patakokban hulló eső ádáz tusába keveredett a viharral, mely majd bönbönve, majd kísértetiesen tüvölve rohanta be a hegységet, letört faágakat s kitepelt bokrokat csóválva vad forgatással a légben. Azon hírtelen támadt, romboló fergetegek egyike volt ez, melyek hosszas tikkasztó forráság után gyakoriak e hegyek között.

Emlereim a barlang bejárata alatt

nemi tüzelőszere akadtak, melyből az odú közepén hevenyészett tüzet raktak. A száraz galyak lángja mellett úgy a hogy kényelembe helyeztük magunkat, előre tudva, hogy reggel előtt nem hagyhatjuk el e menhelyet. Pardanó falu ugyan nem lehetett távolabb tőlünk egy mérföldnyire, de odáig éj idején örültség lett volna lovagolni, ha mindjárt alább hagyott volna is a zivatar dühe. Katonásan vettük hát a dolgot, belenyugodva az eltávolíthatlan kényszerhelyzetbe. Előbb lovainkról gondoskodtunk, némi takarmánnyal és vízzel látva el a derék állatokat, s csak aztán terültünk le a sziklaodú mohos földére. Szerenesére még volt némi falni valónk, s a legénység kulacsait csak néhány órával előbb töltetve bele pardanói karczossal mr. Brackwood tökéztésére.

Az angol család miatt nem kevés nyugtalanságot éreztem. Számításom szerint a zivatarnak őket alig egy mérföldnyire a santa-luciai kastélytól kellett elérnie, néhány ezer lépésnyire a völgy kezdetétől. Arról szó sem lehetett, hogy e borzasztó fergetegben folytathatták volna utjukat közel céljuk felé. Legvalószínűbbnek tartám, hogy az elemek fékvesztett tombolása elől egyikében azon elhagyott házikóknak kerestek oltalmat, melyek az uthoz közel emelkedtek. Néhány évtized előtt azon a hegyrejtőn még viritó szőlők voltak, de egy roppant felhőszakadás lemosott minden termőföldet a sziklahátról, s azóta csak ama pár düledező, elhagyott épület maradt fenn — szomorú tanujele a fergeteg romboló hatalmának. Egy magányos kápolna is volt arra az ut mentén, mely szükség esetén elég biztos menhelyt nyújthatott egy kisebb társaságnak. Minő ijedelmet állhattak ki azonban a hölgyek, míg sikerült elérniök e helyek valamelyikét!

Még nem volt késő, midőn embereim elnyomva a fáradságtól, egymásután elaludtak kiterített köpenyeiken a tűz körül. Kivülem mégcsak az órszem volt ébren, ki karabélyával kezében a barlang bejárata alatt örködött, kiszegezve szeméit az áthatlan sötétségű éjbe, melyben még egyre tartott az elemek bösz harcza. A bányadtság rajtam is erőt vön s mély álom zárta le szememet. . . .

Nem tudom meddig alhattam így, midőn egy rémes álomkép zavart föl nyugalmamból. Hideg szél ütö meg verjétkől gyöngyöző homlokomat. . . . Idegeim túl voltak csigázva, s mintha nehéz alétságot tartotta volna fogva egész lényemet. Egy kísérteties alak állt előttem, megtört szemekkel, vértől habzó ajakkal s tatóngó sebbel a szív tájéka körül. . . . Megholt barátom, Adorján volt! Így látám őt utoljára, midőn kiadta karjaim között lelkét a casertai csatatéren, leterítve a nápolyi katona végzetes golyója által.

— Adorján! — kiálték, rémülettől kicsakart átható hangon.

A jövő perczben a barlangban százaszorosan visszhangzó lövés dördülése fölriasztott lethargiaszerű állapotomból. . . . A rémes alak eltűnt. . . . Az álomból fölvert huszárok elszántan kaptak fegyvertől után, míg a bejáratnál levő órszem füstölő karabélyllyal jött felém.

— Mi történt? — kiálték rá, még mindig bódultan az álomtól.

— Kiltótem fegyverem; — főhadnagy ur olyan különösen kiáltott, azt hittem baj van! . . .

Lázás izgalom kapott meg. A félelmes álom egyszerre földéze emlékezetemben megholt barátom szavait, miket az alkalommal mondtó, midőn a halála utáni megjelenés lehetőségéről beszélte: „meg fogok jelenni előtted válságos perczekben, hogy veszélytől óvjalak, vagy annak jelenségét tudassam veled.“ . . .

Mit jelentett hát ez az álomkép?!

Senkinek sincs joga engem babonával vádolni, de e perczben zaklatott agyam teljesen a holt barát általam egykor mulatóságosnak talált ígéretével volt eltelve. Nem hittem soha természetfölötti dolgokban s most is nehéz álomnak tartám mindazt, mi velem történt, de minő rejtélyes működése lehetett az agyammak, hogy három hosszú év eltelte után először varázslá elem szegény barátom képét, ép oly halászápadtan és véresen, minő akkor volt, midőn utolsó szavai gyanánt hörgő: „Tibor, meg fogom tartani ígéretemet!“

Valóban veszélyt jelentett-e hát e csodás álom, s ha igen: kinek? Nekem-e vagy másoknak, kik iránt érdeklődtem? . . .

Nagy izgalmam nem csillapult, hanem nőttön-nőtt, míg e gondolatok cikázva kergették egymást fejemben. Valami megmagyarázhatatlan hatalom nem engedé elől nöm fejemből a gyötrő gondolatot, hogy nagy veszély környez vagy engem, vagy azt a bájós lényt, kiért oly melegen dobogott szívem. S a veszély, mely tán ép most őt fenyegeté, nem sujtott volna-e engem is? . . .

Nem tűrhetém tovább a kint, melyet lelkemnek ez egymást üző félelmes gondolatok okoztak. Ama megfoghatatlan erő, mely egész lényemet gyötrő izgatottságban tartá, gyors, döntő, vakmerő tette ösztönzött. — Lóra fiuk! — kiálték harsány hangon huszárjaimnak. — Örmester ur, a santa-luciai utra megyünk vissza! Oda, honnét az imént jöttünk.

Egy futó pillantást vettem óramra. Még csak fél tíz volt. Sebeseen vágatva két óra alatt elérheték a völgybe.

Néhány percz mulva nyeregben voltunk mindannyian. A zivatar dühe lecsillapult ugyan, de az égen egyre villámlott s dörgött még a sűrű fekete felleglepel. A villámcsikázásnak nagy hasznát vettük, mert fényénél megkülönböztethettük a fehérre mosott szük hegyutatót, melyet a zuhogó ár telehordott apróbb-nagyobb kövekkel.

Istenkisértés volt majd lasabban, majd sebesebben tigtetve lerothani e nyaktörő uton, s csak hegymászásához szokott derék állataink biztos lépte és csodálatos ösztöne mentett meg a bukás szerencsétlenségétől. Alig háromnegyed óra mulva elértük a helyet, hol néhány órával előbb elváltunk mr. Brackwoorttól.

Az ut ittt már tetemesen szélesbült s mindinkább javult, úgy hogy lovaink a sötétség daczára biztosan haladhattak előre. De egyuttal újra szakadni kezdett az eső, úgy hogy robogásunk zöreje teljesen elveszett a zuhogásban. Vízhatlan köpenyeink alatt szerenesére védve voltunk fegyvereinkkel együtt az égi ár ellen. Neszteletlenül, szólanul repült tova a sötét éjben a kis lovasapat, mintha megannyi kísértéttől állana.

Megfoghatlan izgalmam még mindig növekedőben volt, s most, hogy az ut jobb állapota engedé, sarkantyuba kaptam lovamat, s oly eszeveszett gyorsasággal vágta-

ték előre, hogy embereim alig bírtak követni. Már elhaladtunk az elhagyott épületek mellett s nyolcz-tíz percz mulva a már említett kápolnához kelle érniünk, honnét a völgy már közel volt.

E perczben úgy rémlett előttem; mintha távol lövés dördülését hallanám.

Nem csalódtam. Néhány percznyi időköz után már kivehetőbben hangzott föl egy második. Aztán egy harmadik, negyedik, ötödik . . .

(Vége követc.)

Michel Angelo.

(1475—1564.)

Michel Angelo (Buonarotti), az ó- és újkor határán álló renaissance-korszak legnagyobb művésze, márcz. 6-kán született abban az évben, mely a régi florenczi időszámítás szerint 1474 számot viselt. De az időszámítás a Gergely-féle naptár szerint megújítván, az 1474. év eleje márczius 25-ére esett s így az ő születése napja tulajdonképen ahhoz az évhez tartozik, mely a mai időszámítás szerint 1475-nek felel meg. Így, daczára annak, hogy életrajzi 1474-ben születettnek mondják: csak most van születésének négyszázadik évfordulója. Most ünnepli azt hazája, most az egész világ. S ez alkalommal mi sem akarjuk elmulasztani, hogy a minden idők egyik legnagyobb művészeinek, lapunk terjedelmétől korlátolva, bár egy futólagos pillantást ne szenteljünk.

Szándékosan használtuk csak a művész szót s nem jelöltük meg a művészet ágát, melyben ő jeleskedett. Mert a részben is egyetlen az összes műtörténelemben, hogy három művészeti ágban volt első rangu: mint festő, mint szobrász és mint építész. Mindenikben a legnagyobb lángelmékkal áll egy rangban s bár azt mondá magáról, hogy a képiás nem az ő dolga, s más-szor ismét, hogy nem építőmester, — és csak szobrász volt magát, ő — mint kortársai s az utóvilág egyhanguan elismerte s mint művei örökre tanúsítják, — mind a három művészetben első rangot követelhet magának.

Művészetének jelleme az ó- és az újkor művészetét egyesíti magában. Hogy festő és szobrász lehessen, tizenkét évig tanulmányozta a bonczant, de egész életén át az ó- és újkor művészetét, melyből az önálló eszményi stílyt meríté, mely nem is tagadja meg eredetét, sőt a formák merész felfogásában s különösen az arcz csaknem elvont képzésében tünik ki. Az ó-világ művészetéből nyerte a belső önelégültséget, mely csak a művészeti czelt keresi, mert benne a művészet önmagának egyedüli célja. De művészetében az újkor abban, hogy az egyéniség oly sajátos és hatalmas kinyomata van rajta, minőt sem előtte, sem utána, egyetlen művésznél sem találunk. Azért művészetének följelme a fény, mely a legtokéletesebb plasztikában nyeri kifejezését, míg az emberi lélek finomabb árnyalatai s a gyöngéd kedélyvilág zárva marad előtte. Fő célja a rendkívüli, csodás és fényes előtűntetése volt, s a szépséget is a méltóság és nagyszerűség, a kellemet is (ha kivételesen megjelenik műveiben) a legnagyobb komolyság színében tünteti föl.

Buonarotti Angelo Mihály Chiusiban (Florence mellett) született, a mondtó napon. A Canossa-grófok előkelő családjából származott atyja podestai méltóságot viselt, de szegény ember volt s csak szükségösen élhetett. Meglepetve fia kora értelmiségétől, tudóst akart belőle nevelni, de reményében csakhamar megalódot. Az ifju Michel Angelo barátságát kötött Granacci Ferenczessel, a Ghirlandajo tanítványával s tőle rajzont és képeket kapott, melyeket másolgatni kezdett. Atyja — és nagybátyja — főrangú családok megbecsülését látták e művészi hajlamban s ellene akartak annak szegülni. De a hivatásnak (s hát még a lángsznek!) nem lehet parancsolni. Tizennégy éves korában az ifju Florenczbe ment a Ghirlandajo Dávid és Domokos műtermébe s néhány év mulva nemcsak tanulótlársait, hanem mestereit is annyira felülmutta, hogy ezek őt Medici Lőrincznek, az általa épen akkoriban alapított festő- és szobrász-iskolába való felvételre ajánlották.

Művészetének három korszakát lehet megkülönböztetni. Az elsőben, mely a század végeig

tart, teremtő-ereje tiszta és naiv. A második korszakban a művészt sivár és vadon utakra ragadta képzelete. Szerenesére e korszak rövid ideig tartott. S már 1503-ban kezdődik a legmagasabb művészet korszaka életében. Ámbar meg kell vallani, hogy a lángész önkénykedő különbségének ez életszakában is gyakran kellett inkább átengedte magát; s míg ő maga, erényei által, a művészet legmagasabb tetőpontján áll, hibáinak utanzói a művészet hanyatlását eszközölték a külhatásra való túlságos törekvésben, melyet tőle sajátítottak el, erényei öröklése nélkül.

Visszatérve Buonarotti fiatalágára, ő már a florenczi mű-iskolában elsajátította a plasztika tökélyét s ritka jártasságot szerzett a véso kezelésében. A Medici-udvarból, melynek kegyét egyénisége által ép annyira megnyerte, mint művészetét által, Lőrincz herczeg halála után szülői házába tért vissza, majd Velenczében és Bolognában próbált letelepedni, de négy év mulva (1496.) ismét visszatért Florenczbe, már mint teljesen kiképzett művész. Hogy próbára tegye magát s környezetét: egy alvó Kupidot faragott s elásván azt, úgy intezte, hogy megtalálják s mint az ókori művészt maradványát tekintészi, a mi annyira sikerült is, hogy Riaro bibornok, mint ilyent vette meg, nagy áron.

Akkor virágozott Florenczben Leonardo da Vinci is, az Urvacsora halhatatlan festője, a színezés utólréhetetlen mestere, s kitűnő építész is egyszeremind. A két művész vetélkedése mind a kettőt, s kölcsönösen is egyik a másikat, egyaránt emelte. Versenyük legnagyobb szerű darabja, a pisai csata festménye, elveszett ugyan, de kortársai ítélete szerint, a kivétel tekintetében még az ő művei közt is páratlanul állott. Ugyanez időből való a Dávid óriási szobra, melyet egy Fiesoli Simon által elrontott s félbehagyott ritka szépségű és nagyságu márványból faragott s mely ma is a régi palota előtt áll.

Ereje tetőpontján, hirneve ragyogó korszakában egyszerre önbizalmatlanság, csaknem búskomorság lepi meg. Csak a közép szerű tehetőségeknek van folytonos önbizalmuk; kétélyek csak őket nem gyötrik. Buonarotti, az életkor és tehetőség teljében, egyszerre kételkedni kezd magában. Csüggedten fordul el a márványtól és az ecsetől. Magányba vonul s két könyvből temetkezik, a legnagyobb két könyvből: a biblia és a Divina Comédiába. Panaszol és kétségbeesik s mely zomorúságot sötét elégiákban, panaszos sonettekben önti ki. A mit fest vagy farag, különös, sivár, bizarr — és bevégezetlen.

E fájdalomás tetlenséget végre II. Gyulának a pápai székre lépte tőri meg. A műszerető pápa csaknem erőszakkal vonja elő a nagy művészt maga választotta magányából s midőn vadságát, vonakodását, nyakas makacságát legyőzni sikerül: hogy önbizalmát visszadjja, legelőször is egy nagyszerű mű kivitelével bízza meg, mely az építésznek és a szobrászoknak egyszerre adjon dolgot. E mű magának II. Gyula pápának temetkező helye. A Michel Angelo által készített terrajz, mely metszetben maradt reánk, bámulatra ragadta a műértő papát s ma is ugyanazon bámulatot és elragadtatást szüli a szemlélőben. De alig indult el Buonarotti, hogy a márvány kiásátásat véssze, ellenségei és irigyei megbánatták a pápával elhatározását s elhitették vele, hogy baljóslatu dolog valkinek (ha pápa is) a saját síremléket elkészíttetni. Visszaparancsolta Buonarottát s midőn ez nem akart engedelmeskedni, maga ment utána s erővel visszahozta. Hogy megengessze a haragos művészt, síremléke helyett szobra készítését bízza rá.

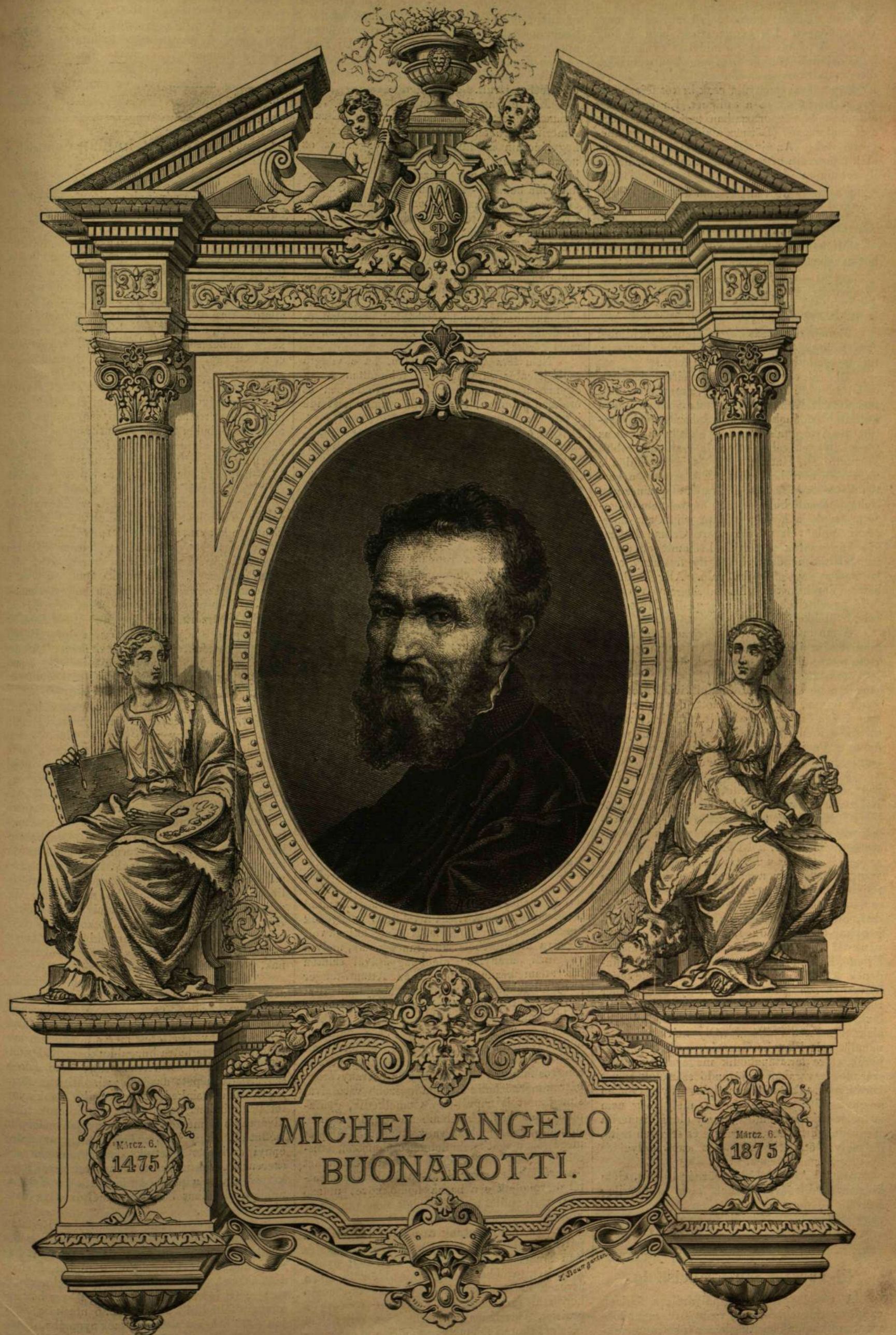
Azután a Sixtus kápolnáját akarta vele festetni. Járatlan levén a falfestésben, eleinte nem akarta elvállalni. De végre engedett. Lángesze kitarással párosult; megtanulta, a mit addig nem próbált — s husz hónap alatt elvégezte remek művét.

X. Leo, ki II. Gyulát a Vatikán trónján követte, a Szent-Lőrincz-templom homlokzatának kiegészítésével bízza meg. De a mellett folytathatta a II. Gyula pápa síremlékének félben maradt munkáját is. Ezen dolgozott — néhány építészeti remeken kívül — a VI. Adorján pápasága alatt is.

Florenczben ezalatt kiűzték a zsarnok Mediciket. Michel Angelo, ki szintén a szabadság pártján állott, menekülni volt kénytelen, midőn

KÉPEK A CSENDES-TENGERI VASPÁLYARÓL.

azok ismét visszatértek s VII. Kelemen pápa (a Medici-családból) a szabadelvű művésztől megvonta kezét. De kegyvesztése nem sokáig tartott. A pápa ismét visszahívta s családja sírkápolnájának építését bízta rá. A művész négy dícsavattal tervezett, melyek közül azonban, a költségek összevetésénél, csak kettőt fejezhetett be: a Lőrinczét és a Juliánét. Ez emlékeket alkotó szoborcsoporthozatban legnevezetesebbek a „Gondolkodó” (Lőrincz alakja) — és egy allegorai alak: „Az éj”. Egy napon a művész ez alkal talapzatán négy sor verset talált, körülbelül így értelmit:

„Ez éj, mely itten alszik, több a kőnél: Angyal hívá őt létre, hó mosolylyal. És minthogy alszik: bizonyára ő él... Ebbeszél föl csak, ha kétkezel, — s megszólal!”

Michel Angelo e sorokra, mintegy a szobor nevében, a következő négy sorral felelt:

„Oh, jó nekem, hogy alszom s kő vagyok: Mert ily silány, gyalázatos napokban. Az alkók, a nem érzők boldogok... Oh kérlek, fél ne költ, beszélj halkabban!”

E méla tiltakozás eléggé tanuskodik Michel Angelo hazafi érzelmeiről s világosan mutatja, miképp gondolkodott hazája urai felől.

Bévegyvén II. Gyula pápa siremlékét, bár, — a mi örökre kár — nem úgy, a mint eredetileg tervezte, VII. Kelemen pápa által a Sixtus-kápolna két kisebb falának freskókkal díszítésével bízott meg; tárgyakul az angyalok bukását és az utolsó ítéletet választotta; de csak az utóbbit készítette el. Hatvanadik évét járta, midőn e nagyszerű művébe kezdett. Elkészítette a kartonokat s maga festette a falra az alapszínezet. Soha lelkesültebben és több hűvvel nem dolgozott. Munkája közben a pápa eljött azt megnézni. Vele volt udvarmestere Cesene Balázs, ki a kárbozott csoportjából semmit sem értve, azt találta mondani, hogy ily festmény csak kocsmába vagy lebuja való. Alig fordított hátát e derék kritikus, Michel Angelo őt is oda- festé az elítéltek közé, még pedig Minosnak, számarfülekkel.

A mű már közel volt befejezéséhez, midőn a művész az állásról leesett s erősen megsérült. E baleset különben is komor kedélyét egészen fanyarrá tette. Elzárkózott, orvosát sem akará magához bocsátani s csak halni kívánt. Meggyógyult ugyan, s újra dolgozott, de kedélyének fanyarsága örökre megmaradt. Műveire, a nagyszerűség mellé, az a sötét komorság bélyegét nyomta. Pedig a művészetnek, még a méltóságban is, örökre derültnek kellene lenni.

A művész bibliai alkotásai között, néhány nagyszerű Krisztus mellett, — a megköztözött Krisztus, Krisztus a keresztben. A keresztől levétel stb. — sőt mind azok felett, a legnevezetesebb: a Mózes szobra, mely őt az új művészetben oda állítja, hol Phidias áll a régiben. E szobor is egyike a II. Gyula pápa emlékéhez szánt szobroknak; a nagyszerű, s építészeti teljessen befejezett, emlékre tervezett negyven szobor közül kivéve nincs több, mint egy Diadal, mely Florenczben van, két Fogoly, Angoulême-ben, és Mózes, mely a S. Pietro in vinceli (Meggötözött Sz. Péter) templomban látható. Ez szobrászati főremeke. Mi benne mindenek föltöt bálmatra ragad, — s elfelejteti a hatást zavaró külső hibát, hogy nincs héber ruhába öltöztetve, — az: a művész által használt eszközök egyszerűsége, a vonalak valódisága, az alak természetes állása. „Oly márvány ez — mondja róla Planché Gusztáv, — mely gondolkodik, előre lát, tanakodik magával, az eltűnt századok zavarában a jövő századok sorát keresi, mely kikutatja a gondolat árnyát s abban megnyugszik; oly szellem ez, mely még nem isten, de már nem ember; mely eléggé ismeri a szenvedést arra, hogy megértse és segítsen rajta, de mely előtt a köznapi élet szenvedélyei és nyomorai ismeretlenek.”

Michel Angelo 1564. február 15-én, élete kilenczvenedik évében halt meg. Emberileg szólván, — mert művészetében örökre él. A négy század, mely bölcsőjétől elválaszt, semmit sem venniét rajta. —á—r—

Uj-Yorktól San-Franciskóig.

A csöndestengeri vaspályáról, a földnek ez idő szerint leghosszabb vasútvjáról, már többször hozott lapunk leíró közleményeket, a melyekben el volt mondva egyfelől az, hogy e vasut

ropant hidjaival, utvezetékeivel és alagutaival az ujkor legnagyobb szerű vállalatai közé tartozik, másfelől pedig elő voltak sorolva mind ama rendkívüli előnyök, melyekkel az Uj-York és San-Franciskó között kiépített vasutvonal az amerikai nagy köztársaság anyagi jólétének emeléséhez járult.

Mig e vaspálya nem volt kiépítve, az Atlanti-tengertől a Csöndest-oczeáni Észak-Amerika mérhetetlen rétségein s felhöké nyuló hegylánczain át hónapokig bolyonghatott az utazó a rozzant postakocsikban és sohasem volt biztos a felől, hogy utazásának célját elérheti. Ma beül Uj-Yorkban Pulman kényelmes és díszes berendezésű szalon-kocsijába és San-Franciskóig, ha tetszik, akár meg se álljon. Hajdan ádáz, borszot lihegő „veres börtök” leskelődtek a megmérhetetlen prairie-nek és az öserdők homályában a nyugot felé tartó vándor skalpa (fejbőre) után, ma pedig a 3353 angol mérföldnyi hosszú vaspálya minden jelentékenyebb állomásán kényelmes hotelek várják az utasokat pompás vendégszobákkal, ételekkel és frissítővel. Óriási különbség ez a hajdan és most között!

Nem lesz talán érdektelen, ha e világra szóló jelentőségű vasutvonal főbb állomásainak egymástól való távolságáról, mérföldekben és órákban számítva, egy rövidke kimutatást ide igtatunk:

Uj-Yorktól Chicagóig	911	angol	míld	36 1/2	óra
Chicagótól Omahaig	491	„	„	24 1/2	„
Omahaétól Bryanig	858	„	„	43	„
Bryanétól Ogdenig	233	„	„	10 1/2	„
Ogdenétől Elkóig	278	„	„	12 1/2	„
Elkótól Sacramentoig	465	„	„	31	„
Sacramentótól San-Franciskóig (Kalifornia)	117	„	„	3 1/2	„

Összesen 3353 angol mérd 16 1/2 óra vagyis = 6 nap 17 1/2 óra, melyből 3 1/2 óra a ropant távolság folytán természetesen előálló időkülönbség rovására esik.

San-Franciskóban a vaspályához a Sandwich-szigetek felé rendszeren közeledő gözhajók csatlakoznak, melyek 9 napi utazás után érnek Honolulu kikötőjébe; így tehát Uj-Yorkból 15 1/2 nap alatt Honoluluban lehet az utazó. San-Franciskóból Japánba 19 nap alatt, Uj-Yorkból 25 1/2 nap alatt, Angolországból pedig 33—34 nap alatt lehet Japánba utazni, tehát majdnem 3—4 héttel hamarább, mint a szuezi csatorna felé; Yokohamából, Japán egyik kikötő-városából Hongkongig vagy Shanghaig (Kína) 5—6 nap utazásra van szükség. E pár adatból kitetszik, hogy a csöndestengeri vasut a földnek körülutazását is jelentékenyen megkönnyítette, ugy hogy azt, a mihez azelőtt 6—7 hónap volt szükséges, ma már 80—90 nap alatt meg lehet tenni.

A pálya nyomán mindenütt népes városok és kereskedelmi állomások keletkeztek s a „veres börtök” (igy nevezik az indiánokat Észak-Amerikában) és a bivalyokat, a műveletlen, vad természetű e kihalófélben levő képviselőit a terjedő műveltség és polgárosodás mind messzebbre szorítja vissza a földrés belsejének hozzáférhetetlen vadonába. Különös haszna volt e pálya kiépítéséből San-Franciskónak, mely a világhírű „aranyláz” alábbhagyásával szintén hanyatlatni kezdett, hanem az Atlanti-tenger partjáról feleje siető vaspálya megnyitása által ismét új életre ébredett. Azon a félszigeten, a melyen ma Kalifornia-állam fővárosa szinkoralakulag emelkedik a tenger fölé s majdnem 300,000 iparüző lakost számlál, ezelőtt csak 25—30 évvel is néhány faviskóból hevenyésztett rongyos falucska állt. Ma már az „Aranyváros” bátran mérkőzhetik Európa legjobb városaival s még most is napról-napra emelkedik, gyarapodik, jólétben, kényelemben és gazdagságban. Mialatt egy templom vagy középület alapját megássák, magát az épületet oszlopoltó, tetőtől és erkélyestől vasból öntik, a részleteket összerövják és csavarják, a vasfalakat ezémentel bevakolják s a barna homokkővet utazó nagyszerű épület rövid idő alatt oda van varázsolva.

Rajzscoporthozatunk a csöndestengeri vaspálya két kiindulási pontjának, Uj-Yorknak és San-Franciskónak mozgalmas látványt nyújtó kikötőjét, továbbá a Nagy-Sós-tó északi öblén átvezető hidat, a Sziklás-hegység egyik csucsán keresztül furt nagyszerű alagutat s végre a prairieit, Amerikának e mérhetetlen terjedelmű rétségét tünteti föl, melyen midőn a vonat végig robog, a megremült bölényesorda bősziúlen

szálgud szertesztét a mezőkön, olykor-olykor egyenesen a vonatnak rohanva, mely százzal zuzza szét őket, de nem ritkán maga is kizök-rendes kerekvágásából az utasoknak nem csekély ijedelme s néha bosszúságra is, mert olyankor rendszeren több órai késéssel okoz, míg a nehéz vonatot ismét a vágányra emelhetik. S. L.

A boszorkány-hit hajdan és most.

(Vége.)

VIII. Ince pápának említett mennydörgő bullája a boszorkányság tanára ráütötte az egyházi szentesítés pecsétjét s annak villáma különösen a rajna-vidéki és délnémetországi boszorkányokat sújtotta, mert ott sokan elhagyták az igaz hitet s testileg egyesültek a gonosz lelkekkel. „Varázsszerekkel — mondja a pápai bulla — megromtatták az anyák szülőitét, az állatok kicsinyeit, a szőlőhegyek fűreit, a fák gyümöleszeit, a házi és egyéb állatokat, a szőlőket, gyümölcsösöket, réteket, legelőket, a gabonát és a föld egyéb terményeit; a férfiakat, asszonyokat és az állatokat belső és külső fájdalokkal gyötörték stb.” Látni lehet ebből, hogy a boszorkányságot mindenre kiterjesztették és a pápai bulla értelmében akárkit is gyanuba lehetett hozni minden tettségzerinti alapon.

E bulla alapmezéjének hű tükre a „Maleus maleficarum” vagy „Boszorkányporoly”, írta 1487-ben két pápai inkuizитор: Sprenger Jakab és Krämter Henrik s a benne foglalt elveket a pápai szentesítésen kívül Miksa császár nyiltparancsa és a kölni theologiai fakultás is helyeselte. Ezután e könyv valósgos Corpus juris szerepet vitt e boszorkányszereknél és három századon keresztül porolyozta halálra a szerencsétlen emberek székreit. Fel vannak benne sorolva a boszorkánykodás különböző nevei és annak hatását ellensúlyozó avagy végképp elenyésztető szerek, a boszorkányok hogyan fajtalanokdnak az ördöggel s lépnek vele egyezsége. Beszél szövetségessomokról, varázscsúcsokról, büvészmóndásokról s azon módról, a minél fogva magukat hozzáférhetlenekké teszik. Mirdezen gonosz ellen leghathatósabb orvoszer gyánant ajánlja a gyónást, őrvasorást, szentelt vizet, sőt, tömjént, ereklyéket és az ördögüzést. Miután előtte a boszorkány nem egyéb, mint a római igaz hittől való elszakadás, a papság van hivata az ördögösök ellen pert folytatni. S itt szabad kézzel járhat el. Mihelyt a pap hírad veszi, hogy valahol boszorkányok vannak, szabadságában áll, sőt kötelessége, rögtön megkezdeni inkuizitóri munkáját, tanúkat szerezni. Gyanus személyekről levén szó, varázsló varázsló ellen, boszorkány boszorkány ellen, gyermek szülője s testvér testvér ellen tanuskodhatnak. Ha a gyanus személy nem akar vallani, egyenesen a „pergő-kalita” kell hurczolni, a melyben addig forgassák, míg fejevel biczent. Ez a vallani akarás előjele. Ezt követte a kinpád. A „boszorkányporoly” meghagyta, hogy a boszorkányokba szentelt vizet csepegtessenek s nyakukba keresztet akasszának, hogy a kínzást jobban érezzék.

A korábban csak szorványosan föltűnedezt boszorkányperek ettől kezdve irtózatos tömegben kérültek napirendre. Maga Sprenger Konstanczban és Ravensburgban pár hét alatt 48 boszorkányt égettetett meg s társai sem maradtak mellette hátra buzgalmukban. Kiderítettek, hogy 1495-ben Arras város több lakosa szövetségre lépett az ördöggel. Miután tüzes fogókkal megépipkedték őket s csuklóikat kinyújtatták, mindent bevallottak, a mit csak fölők kívántak s természetesen mindnyáján maglyára ítéltettek. Nagy lett az öröm, hogy az ördög ennyi szolgáját tehettek árthatatlanokká s a szerencsétlenek már mit sem nyertek azzal, hogy két év múlva a párisi parlament őket ártatlannak s bíráikat büntetésre méltóknak nyilvánította.

A comoi egyházmegyében Spina Bertalan vallomása szerint a boszorkány-maglyák száma meghaladta a százat. Franciaországban I. Ferenc alatt boszorkányság miatt többet elítéltek 100,000-nél. Egy elítélt megkegyelmeztetés esetére azt ígerte, hogy az ország összes boszorkányait fölfedezi s állítólag az ő utasítása folytán 3000-nek jött a törvényték nyomába. János trieri püspök egy esztendő alatt annyi boszorkányt égettetett meg, hogy két helységben csak

két asszony maradt életben. Egy mainezi dékán Kretzenburg és Bürgel falvakban többet 300-nál küldött maglyára s javaikat lefoglalattá. Werdfels grófságban 1592-ben 7 nap alatt 48 asszonyt égettek meg, és egy mai napig fentmaradt okirat elmondja „mennyit ettek és ittak meg, míg a verdenfelsi asszonyok fogságban valának.” Bambergben egy 1659-ben püspöki jóváhagyás mellett nyomottat íratnak ez a czime: „Rövid és igaz tudósítás és rettető újság azon 600 boszorkányról, varázslórlól és ördögzimboráiról, kiket a bambergi püspök elégettetett.”

Az inkuizitóri szerepre vállalkozott papok közzétették, hogy a gonosz lelkek szombatjukat május elsejének éjszákján tartják. Körülményesen leirták, mi történik a Szent-Gellért heggyén s általában mindenütt, hol az ördög udvart tartott, tudniillik a boszorkányok körülte tánczolnak és testének hátrgerincznél végződő részét csökölkják. E rajzolatok annyira pontosak, mintha ezen ünnepekely alkalmával Sprenger társaival maga is jelen lett volna s az utat a seprü vagy sütőlapát hátán maguk is megtették volna. A népek a barátok boszorkány-balzsamot mutogattak, a minek bedörzsölése által a boszorkányok a Szent-Gellért heggyére való utazásra képesíthették magukat. Erre a recipét szerintök magától az ördögőt nyerték; e balzsam mák, búrok, csuesor és egyéb füvek vegyülete volt, de leghathatósabb alkotórészt képezte a csecsemők péppé főzött húsá. Szintén nagyon tisztátalan anyag volt a népek mutogatott „boszorkány-vaj” is, a miről azt állították, hogy a boszorkányok visszatérők alkalmával hullatják a földre. Keverték még egyéb szennyes tárgyakat is a boszorkányporókba, melyeknek felemelésével az illetet sértenők meg. Egyik inkuizитор Hoeker Józsa pedig azt állítja, hogy az ördög munkája szükséges és az istent legkevésbé sem sérti jogaiban.

Jól esik azonban felemlítenni, hogy még a legvadabb fanatizmus, a harminczéves háború korában is bátorkodott föllépni egy Spee Frigyes nevű jezsuita a boszorkányüldözések és perek ellen; sőt már a kilenczedik és tizedik században is találkoztak egyházi férfiak, mint Burkhard wormsi püspök, kik a boszorkányok hívéset alaplatannak és képtelennek állíták. Mig viszont a hallei Thomasius, ki 1701 és 1702-ben oly kemény csapásokat mért ezen balhiedelemre, ugy nyilatkozik, hogy magának is fáradságába került attól megszabadulni. Még protestáns egyetemeken is vitatkoztak philosophiája fölött és Rosteckban, az obtrótták földén, a daemonok theologiaja (de theologia daemonum) felett tartott vita alkalmával arra a kérdésre: „vajjon az ördög lehetne-e theologiai professor?” „igen”-nel felelték.

A boszorkánypereknél a javak elkobzását is figyelemre méltatták; egyfelől a papság is megkapta a maga osztlékát, másfelől a főlöségnek is jutattak belőle. Igy pl. Koburgban 1628-ban Kázmér herczeg rendeltetileg meghagyja, hogy területén a boszorkányokat és varázslókat lehetőleg kiirtsák. S a koburgi tanács nyiltan kimondotta: „a hatóság jogositva van a boszorkányság bűnében elmarasztaltak javait lefoglalni, hogy keresztyn még csak ne is vágyakozzék arra, a mi közvetlenül az ördögötől származik, hanem magának a felsőbbségnek ajánlja föl, hogy az ily átkos szerzemény egyenesen a boszorkányság kiirtására fordíthatassék.”

Angolországban és Skóciában a 17. században szintén höldtök a boszorkánytevelyégés szörnyü árulatának s ott Hopkins boszorkányvadásznak minden általa kiszimatolt boszorkánytól fejenként 20 schilling hajhászdiót fizettek. Természetesen jó keresete volt s a bitónak gazdag zsákmányt szolgáltatott: 222 darabot egy év leforgása alatt. Angolországból vándorolt e járvány a tengeren keresztül Észak-Amerikába s Cotton Mathew Salemben egy év alatt 22 boszorkányt végeztetett ki tüzhalállal.

Hazánk sem maradt hátra e tekintetben, de annak felemlítésével ezuttal nem untatjuk az olvasót, hiszen több ízben volt már alkalma ily adatokkal találkozni.

A rettenetes tévhitnek áldozatul esett „boszorkányok” és „varázslók” számát pontosan nem lehet kideríteni, de az elmondottakból itélve, azok nagyon jelentékenyösszere lehetnek, mint ezt Franciaországnak I. Ferencz alatti példája is mutatja. Itt-ott ádáz humor is végyül az iszonyatok közé. Midőn Würzburg-

ban egész sereg boszorkányt kerítettek kézre s a felügyelő papság társai után tudakozódott, az asszonyok mind ugy nyilatkoztak, hogy a püspök és korlátnoka szintén szenteségeik. Erre aztán szabadon bocsátották őket. Poroszországban Frigyes Vilmos 1721-ben betiltotta a boszorkánypereket és Nagy Frigyes rendeltetileg meghagyta: „gondoskodni kell, hogy országomban az öreg asszonyok nyugodtan hallhasanak meg.” Az utolsó boszorkánytevetést állítólag 1781-ben Sevillában hajtották végre. Sz. G.

Utazás a föld középebe.

Verne Gyula után.

IX. Fejezet. A vizgrató tengeri szárny. Geysar a föld alatt. Irtozatos vihar a földalatti tengeren. A csont-mező.

Szerencsére a szél, mely erősebben feltámadt, gyorsan elhajította a tutajt az irtózatos tusa színhelyéről. Az utazás ismét visszanyerte előbbi egyhangúságát, mely bizonyára kívánatosabb is az ilyen változatosságnál!

Óránként negyedfél lieu-nyi gyorsasággal haladtak.

Déltájít valami távoli morajt kezdettek hallani, mintha erős vizmosás csapkodná a sziklapartokat. Három óra múlva a folyvást erősülő hang egy vizesés jellemet vette föl. A víz sina láthatárán azonban semmi ilyes tünemény nem látszott. Ropant erejű hangnak kellett lenni, mely ily beláthatatlan távolságra oly világosan elhallatszott. Négy óra felé Janó fölmászott az árboezra, hogy onnan tovább láthasson. A mit látott, ijedelemmel töltötte el, bár maga sem tudta megmagyarázni miért, s nem tudta világosan elmondani mit látott. Szavaiból csak annyit lehetett kiivenni, hogy egy nagy kéve alaku víztőlcsér lehetett.

— Ismét valami tengeri szörny-állat? — Meglehet.

Nemsokára, a tutaj gyors haladásával meg lehetett látni a tüneményt. Valóban egy ropant víztőlcsér volt. De mily óriási állapot lehetett, mely ily vizsgúrt bír kilövellni magából! S a mi több: folytonosan, félbeszakadás nélkül!

Este nyolcz órára oly közel jutottak, hogy az állat testét is kivehették; hosszukás barnásfekete és domboru volt, mint egy óriási cset háta, melynek hosszát többre becsülték ezer pedig ötszáz lábnyival.

Irtózat fogta el az utasokat. Neki menjenek, vagy megfordítsák vitorlájokat?

Janó azonban, a ki az észlelésben megelőzte a két európaít, egyszerre fölkiáltott:

— Hiszen csak sziget!
— S a vizsgúr?
— Az egy Geysar, mint az izlandi.

A magyarázat nemsak elfogadható volt, de nemsokára meg is győződhetek helyességéről. A tutaj egyenesen neki hajtott s minden evezési és kormányzási erejüket meg kelle feszíteniök, hogy a visszaeső víz áradatja alá ne juszanak, mely fölfordította volna a tutajt, s mivel valószínűleg forró víz volt, összeforrázta volna őket is.

A Geysar méltóságosan lövellt a magasba: körülte semmi kisebb forrás, semmi füstölögő nyílás; a vulkáni erő, melynek létét köszönhetette, minden hatalmát ez egy nagy szökőkutban központosította.

A tutaj a szigethez érvén, kikötöttek s kiszállottak. Mészkövel vegyes gránit talajon állottak, mely meleg volt talpak alatt, mint az allig megkövült lava s a forrás vize nagy hőszéget sugárzott ki rájuk. Ez a tény ellene látszott mondani a Lidénbrok tanár központi-tűz-ellenes elméletének. De Axel nem merzte azt vitatni.

Mig kettlen a szigeten járkáltak, Janó kissé rendbehozta a tutajt s ismét utra kelhettek. A Graüben-révből való kiindulás óta, a mint kiszámithatták, hétszázhetven lieu-nyi vízi utat tettek.

Másnap a felséges Geysar ismét eltűnt szemek elől, bár moraja hallatszott még a távolból. A láthatáron pedig előtök sűrű felhő-tömbök kezdetek gomolygni. A lég annyira tele volt villanyossággal, hogy hajszálakat berzenzeni érezték, mint a ki villanytelepet érint.

— Vihar közeleg; — mondá Axel.

Valóban egy látszott. A felhők egész a víz színéig ereszkedtek, mintha tükrét össze akarnák zuzni. Az árboez csucsán a szent-elma tűzének halvány fénye kezdett csillámlani, mig a vitorla súlyos redőkbén hullott alá. Mely csönd, minő a vihar kitörését szokta megelőzni, uralkodott a táj fölött. Lassanként a sűrű gőzök vízzé kezdettek válni s egyszerre kitört a vihar. A tutaj magásra ugrott, meg a mélybe csapódott le. A gyöngé árboez hajlongott mint a nádszál s félni lehetett, hogy nem bír ellentállani a szél erejének. Az eső pedig sűrűn és erősen zuhogott, mint egy harsogó vizesés. A felhőköl tompa mennydörgés s köze-közbe — osattogó villámok hangzottak. A fény vakító, a dörj siketítő volt.

Az egész éj ily borzalmak között telt el. S a zivatar másnap (augusztus 23-kán) is, csaknem folytonosan, lankadatlan erőben tartott. A légkör mérséklete eddig nem érzett hőségre emelkedett, s csaknem föjtővává vált az esőben, mintha forró víz özlött volna alá.

Másnap is így tartott. Mintha már soha sem akarna vége lenni ez irtózatos ítéletnek. Utasaink testben-lelekben meg voltak törve.

Délfelé a vihar még megkéttszereszte dühét, ugy hogy a tutaj széleibe kellett kapaszkodniök, hogy le ne sodortassanak róla. Beszélni nem tudtak, vagy legalább hiában való lett volna, mert az iszonyu orkánban nem lehetett hangot hallani, szót érteni. S ez már harmadnapja tartott így!

Egyszerre egy tüzgömb jelent meg, csaknem a fejköt felett, csekély magasságban. Mint egy vérvörös nap vagy narancs-sárga hold tányéra, lebegett ott. Csaknem kezökkel érhettek volna, ha a félelem megengedte volna, hogy utána nyuljanak. De sokkal nagyobb veszélyt jelentett belőle, mintsem azt mérsélték volna. Szerencsére a tünemény nem soká tartott. A gömb izzóbbá és izzóbbá vált — s egyszerre nagy robajjal szét pattant. Széporkái elborították a réműlt utasokat, mig a környéki erős kén- és azótszagu föjtő lég töltötte el. A tünemény a gázok csoportosulása volt, egy neme a légbén feltűnő lidércz-tűznek.

A víz és szél áramlata ellenállhatlan erővel s gyorsasággal ragadta tova a tutajt. Ha valahol parthoz, kivált sziklához sodortatnak; menthetetlenül veszve vannak! Az özönvízhez hasonló fellegszakadás egyre tartott, már negyedik napja.

De végre sem tarthatott örökre. Még egyszer megkötöztette erejét, hogy azzal aztán egészen kidühöngje magát.

Másnapra ég és tenger nyugodt s tiszta volt. Mintha csak egy bösz álom lett volna az egész vihar: ugy elmult, mind nyomával együtt. A tenger szeszélyes: ellentétkek váltakoznak, érintkeznek rajta. Axelt, a kimerültségtől, ényomta az álom. Mikor felébredt: bájtyját szaklatlanul vidámnak találta. Okát kérdezé tőle.

— Végre, — felelt a professor, — megérkezünk.

— Howá? utunk végére?
— Nem épen; de a tenger végére, mely már nem akart véget érni. Parton vagyunk.

Axel csak most tekintett körül. Nem a tutajon, hanem szárazon feküdt. Hogy jött oda?

kétségkívül mig aludt, tették ki a partra. A tutaj lábaiknál, meglehetősen megrongálva, szétnyiladozva lebegett a vizen. Ezer csoda, hogy eddig kitartotta. Partra szállásuk felért egy kis hajótöréssel. Csak úgy kellett összeszedgetniök holmijök maradványait. Eszközök, szerzők, fegyverek egy része odaveszett a nagy viharban, melyben lehetetlen volt mindenről gondoskodni. Mégis a legfontosabbakat sikerült megmenteniök; megvolt a légnyomásmérő (manómetér), a delectó, a hőmérő; mindenek fölött pedig az élelmiszerek; habár átázva is, — de hiszen majd megszáradnak ismét. A mint ezeket számba vették, kitűnt, hogy még négy egész hónapra el vannak látva élelemmel; az alatt elég idejük lesz, akár a megtett uton visszamenni, akár a föld tulsó oldalán kilyukadni.

A mint azonban a delectót vizsgálták, nagy csodálkozással vették észre, hogy arra mutatja az északot, a hol ők a délet képzelték. Elvesztették az irányt, eltévesztették a tájékozást.

Janót tehát a tutaj helyreállításának munkájában hagyva, ketten megindultak a fölfedező utra. A tenger szelétől a sziklákig, melyek annak medencéjét alkották, egy jó félóra járó föld volt. Mindenütt esiga- és kagyló kövületeken jártak s millióként taposták e parány-állatok maradványait. Közbe-közbe kiveszett teknősbé-kák óriási teknőre is akadtak s a szétszórtn szik-ladarabok és kövületek mindenütt a tenger ott jártának nyomait viselték magukon. Az egész talaj tengerfenékek látszot, bár a víz most már mélyebbre vonult.

Egy mérőföld-hosszant a Lidenbrock-tenger partjai mellett haladtak, midőn a talaj arculata egyszerre megváltozott. Mintha össze-vissza lett volna forgatva, az alsó rétegek felül kerülve, a felsők alátemetve. Néhol egyes sziklatömegek világosan mutatják, hogy valamely hatalmas erő által dobattak oda, miután előbbi helyökről kiszakították.

E gránit-töréseken csak nagynehezen haladhattak, törtettek előre, midőn egyszerre egy

az talála volna magát oly helyzetben, mint Lidenbrock tanár e paleontologiai gyűjtemény közepette!

De mily fökra hágott bámulata és elragadtatása, midőn egyszerre, lehajolva, egy koponyát ragadott föl s remegő hangon így kiáltott:

— Axel, Axel! nézd, ez emberfő!

— Emberfő? — tagolá Axel nem kevésbé elképpvedve.

— Ugy van, öcsém. Ah, Milne Edwards ur! Ah, Quatrefages ur! hogy nincsenek most önök az én, a Lidenbrock Ottó helyében!

(Folyt. követt.)

Egyveleg.

Érdekes élettani kísérlet. A párisi természettudományi múzeumban közelebről érdekes élettani kísérletet tettek. Egy eleven békát bezártak egy nagy darab gyps közé, természetesen légmentesen s a gypsdarabot több éven át érintetlenül hagyták. Közelebről szétörték a gypsötömöt s a békát élve találták, csak hogy mély álomba volt

A források eredete és az artézi kutak.

(Folyt. 61.)

I.

Mindnyájan ismerjük azt a jelenséget, hogy bizonyos líkacos földnek, mint például a laza porond és kavics, a vizet mohón elnyelik, és hogy az ezekből álló talaj terhes záporok után is gyorsan felszárad. Ha ily talajba kutat ásunk, gyakran jelentékeny mélységig kell hatolnunk, mielőtt vizre akadnánk, de rendszeren előtűnik az, mihelyest a líkacos talajképződésnek oly alatti részéhez közeledünk, a hol az vízhatatlan rétegen nyugszik; itt ugyanis a víz, — nem tudván tovább egyenes irányban lefelé utat törni magának, mint valamely vizgyűjtőben összegyűl, s azonnal kész belenyomulni bármely nyílásba, épen úgy, mint a hogy a tenger vize szokott átszivárogni, és tele tölti minden gödröt, melyet apály idején a part homokjába ásunk.

Azt a könnyűséget, melylyel a víz a laza és kavicsos talajon átszivárog, igen világosan tünteti fel az apály és dagály hatása a Themésen, Richmond és London között. A folyam, futásának e részletében, agyag fölött nyugvó kavicsrétegen halad keresztül, s a felső líkacos réteg felváltva hol egészen telítve van a Themse vizével, mikor a dagály elérkezik, hol ismét teljesen kiszárad a partoktól több száz lábnyi távolságra, mikor a hullámok visszavonulnak, úgy hogy a környékbeli kutaknak szintén rendszeres apálya és dagálya van.

Ilyen gyors lévén a viznek líkacos közegeen való átbocsátása, könnyen felfoghatjuk, hogy miért bugyognak ki a források az olyan hegy oldalán, hol a felső rétegek mészből, homokból s más ilyen vízbocsátó anyagokból állanak, míg az alantabb fekvők agyagból s más szívós földnemekből vannak. Legnehezebb, mindenesetre azt kimagyarázni, hogy a víz miért nem bugoz ki a két képződés érintkezési vonalán mindenütt egyformán, úgy hogy csak néhány s egymástól gyakran igen távol eső forrás helyett a csorgók szakadatlan sorozatát képezze? A vizek néhány helyen való ilyen összpontosulásának fő oka először is ama körülménynek tulajdonítandó, hogy az áthatolhatatlan rétegek felső felülete nem mindenütt sima és egyenletes, és az ily bemélyedések (mint megannyi csatorna), épen úgy vezetnek a vizet, mint a völgyek valamely vidék felszínén, a melyek területekre és medencékre; másodsor pedig tulajdonítandó ama sok szakadásnak és repedésnek, a melyek természetes csatornák gyanánt működnek. Hogy a legtöbb forrás a légkörből táplálkozik, eléggé kitűnik abból, hogy azok az évszakok szerint változnak; hosszás szárazságok után megapadnak vagy teljesen megszűnnek folyani, hosszás esőzés után pedig újból megtelnek. Nagyobb részök víztömegöknek állandóságát és egyformaságát valószínűleg ama földalatti víztartók nagy terjedelmének köszönhetik, melyekkel közlekednek és ama hosszabb időnek, mely ezeknek elszívargás által való kiürüléséhez szükséges. Ily fokozatos és rendszeres kiürülés tapasztalható, habár kevésbé tökéletes fokban is, minden nagyobb tónál, mert a gyors és heves záporok következménye azoknak vízállásán sem vehető észre azonnal, minthogy csak igen lassan emelkednek és levezető csatornáik, a helyett hogy — mint a hegyi zuhatag medre — hirtelen dagadnának fel, csak fokozatosan vezetik el a fölösleges vizet.

Az utóbbi években sok világot derített a források elméletében a francziák által „artéziaknak“ (Artois tartományról, a hol e kutak régóta ismeretesek és használatban voltak,) nevezett kutak furása: s most már be van bizonyítva, hogy a föld alatt különböző mélységekben a tiszta víz nagy területeket borít el, sőt némely helyeken folyó tömegeket képez. Az ilyen kutak furásánál használt eszköz a kő-vagy föld-furó, s az általa furt üreg rendszeren három vagy négy hüvelyk átmérővel bír. Ha szilárd sziklára találnak, ezt mindenekelőtt egy vasrudal összeusz-zák, mikor aztán a sziklaanyag ily módon apró törmelékké vagy épen porrá zútot, könnyű szerrel kitakarítható. Hogy a kut oldalainak beomlását meggátolhassák, s a felszálló vizet szer-

teszivargásának elejét vehessék, az üregbe ösz-szeccsatolt csöveket bocsátanak le, a melyek Artois-ban fából, más országokban pedig többnyire ércből készülnek. Gyakran megtörténik, hogy miután több száz lábnyi száraz, szilárd vízhatlan földnemen hatolnak keresztül, végre víztartalnu réteget érnek, mikor aztán a víz azonnal felrohan és a föld színén szerte ömlik. A víz első rohama a csöben fölfelé gyakran oly heves, hogy a víz egyideig ugrik gyanánt szökik fel a levegőbe, s azután is, alább szállva, sokáig folydogál csendesen, vagy pedig néha bizonyos mélységben a kut nyílásán alul megállapodik. A viznek az első esetben mutatkozó eme fövellése a levegő és szénsavas gáz kiszabadulásának tulajdonítandó, melyek mindegyike gyakran bugyborékol fel a vízzel együtt.

Sheernessben, a Themse torkolatánál, a tengerhez közel alacsony földnyelven, egy kutat furtak a londoni kékgagyagrétege 300 lábnyi mélyre, a mely alatt, kétségtelenül a woolwichi rétegekhez tartozó homok- és kavicsrétegre bukkantak; mikor ez a réteg áttörtet, a víz nagy sebességgel rohant fel s az egész kutat megtöltte. Egy másik furás alkalmával ugyanott az agyag felület alatt 328 lábnyi mélységben találtak vizet; a víz először 189 láb magasra szökött fel, s később, néhány óra lefolyása után még mindig nyolcz lábnyira emelkedett a föld színe fölé. 1824-ben Fulhamban, a Themse mellett, a londoni püspök birtokán egy kutat ástak 317 lábnyi mélyre, mely miután a harmadkorszakbeli rétegekben áthatolt, még 67 lábnyi mélységen haladt keresztül. Ekkor a víz azonnal felbugygyant a földszíneig, s a forrás perzenként 50 gallon vizet adott. A chiswicki kertészeti társulat kertjében a furások 19 láb kavics-, 242¹/₂ láb agyag- és 69¹/₂ láb mészrétegen hatoltak keresztül, s a víz ekkor 329 lábnyi mélységből rohant fel a föld felületére. A northumberlandi herceg birtokán, Chiswicken felül, a forrásoknak még sokkal vastagabb közbén fekvő rétegekben kellett áthatolniuk a mészig, melyet 620 lábnyi mélységben értek el, mikor aztán jelentékeny mennyiségű vizre találtak, mely a föld színe fölött négy lábnyira szökött fel. Brooks urnak egy kutjában, Hammersmithben, a viznek kitululása 360 lábnyi mélységből oly hatalmas volt, hogy több épületet elárasztott és nagy károkat tett: Tootingban pedig oly erős vizsgúrt kaptak, mely egy kereket képes volt forgatni, s a vizet a házak felső emeleteire fölemelni. 1838-ban az egész vízmennyiséget, melyet London környékén a mészrétegből nyertek, naponként 6 millió gallonra becsülték, s 1851-ben majdnem kétszázszor, s e növekedést átlag nem kevesebb mint két lábnyi követte ama színvonaltól számítva, melyre a víz fölemelkedett. A víz 1822-ben átalán véve a magas vízállás színvonalán állott, s 1851-ben már 45, sőt némely kutakban 65 lábnyira esett le a dagály színvonalá alá. Ezen tényállás bizonyítja ama földalatti víztartó határokat tartalmát.

Ama három kut közül, melyeket Toursban a mészrétegen át több száz lábnyi mélyre ástak, az utolsóban a víz 32 lábnyira szökött a föld színe fölé, s a 24 óránként kitulult vízmennyiség tulhalad a 300 köb yardot. Tudományos kísérlet céljából egy kutat kezdtek ásní Granelleben, Páris egyik külvárosában 1834-ben, a mely 1839. novemberében több mint 1600 angol lábnyi mélységet ért el, a nélkül, hogy vizet talált volna. Aragonak sikerült a kormányt a furás folytatására bírni, ha szükséges, akár 2000 lábnyi mélységre is. De midőn a föld színétől mintegy 1800 angol lábnyi mélyre hatoltak és az ugynevezett chloritis rétegsorozatához (vagy felső zöldhomokkőhöz) értek, a víz csakugyan föltulolt a furólyukon, melynek átmérője a felső végén 10, az alsón pedig hat hüvelyk volt. A kiömlő vízmennyiség minden 24 órában fél millió gallon tiszta és meleg vízből állt, melynek hőmérséke 82 F. fok vala. Ez 30 F. foknyi hő növekedést tüntet föl a Páris szélességi foka alatt létező források átlagával szemben, mi minden 60 angol lábnyi lejjebbhatolással egy F. foknyi hőemelkedést tesz. A mélység, melynél a következő, részint harmadkori, részint kréta-rétegek elérétek, tökéletesen egyezett amaz előszámításokkal, melyeket a felette derék vállalat tudományos intézői ez irányban tettek.

Briggs ur, a brit konzul Egyiptomban, Kairo és Suez közt, meszes homokban 30 lábnyi mélységben vizre talált, csak hogy az nem emelkedett föl a kutban. De más furások ugyane

sivatagon, 50—300 láb közt váltakozó mélységgel, melyek egymással váltakozó homok, agyag és kovagos közeten hatoltak keresztül, a vizet egészen a föld színéig fölbocsátották.

Innen-onnan.

(Tárca-levelek.)

II.

Stuttgart, márczius 3.

Egy régi közmondás, mely a latin szóval kiveszett lassanként nálunk a forgalomból, gnyvből állítja azt, hogy — Curiositas est generis foemini. (A kinek van bátorsága hozza, fordítsa le). Utazóban azért érény és nélkülözhetlen kellék a kíváncsiság.

A ki Bolond Istók módjára csak bekukkant Debreczenbe, s aztán hátat fordít ismét és visszatér az ősi kuczkozó, jobb ha meg sem mozdul a tüzhely vagy a szoknya mellől, s megelégszik azzal a kevés tudománnyal, melynek talpa alatt van a világ közepe, a vége meg a falu szélén.

Olesó bölcsesség az nagyon, nem is ér egy fabatkát, — a mit Balzac egyik hőse e néhány czifra szóban árul: L'homme est le même en tous degrés; au haut, à bas et au milieu. . . mert az élet egy kitévirozta a valóságban ezt „a minden fokon és minden ízben egy és ugyanazon embert,“ hogy mi a sokszínű külső alatt és mögött egyforma és mindenütt megögező lenne — már a teremtés reggelén elvonatot a kutató szem elől, s ott rejlik és lappang, a hol a biblia szerint (pedig a mit az mond, az — szent írás!) isten olvas csupán.

A művelődés szívaca sokat lemosott, sokat eltörült ugyan Európa nyugatán a specialis, jellemzetesen és érdekesen tarkabarká vonásokból, s nagy városokban a köz- és magánélet nemzeti sajátágai, fajbéli eltérései, lokális eredetiségei maholnap egészen elenyésznek, a kisebb helyek és a falu ellenben kiaknázhatlan gazdag kincsek ma is még az étnografia számára, s hogy miként a Rafaelekkal és Tizianokkal nem bukkott el, nem halt ki az a műfaj is, a minek par exemple a festészetben Terburg, Dow, v. Ostade, Teniers stb. valának egykor nagy és híres, most pedig a Vautier-k és Munkácsyak azoknak a képviselői, — első sorban, sőt egyesegegyedül a megjelölt körülménynek köszönhető.

A nagy Németország széles területén a multhoz és elődeikhez egyik fajánnyal sem áll e részben oly közel s a civilizáció olvasztó-ke-menezéjében egyik sem őrizte meg annyira saját formáit és különösségeit, mint az ugynevezett svábok.

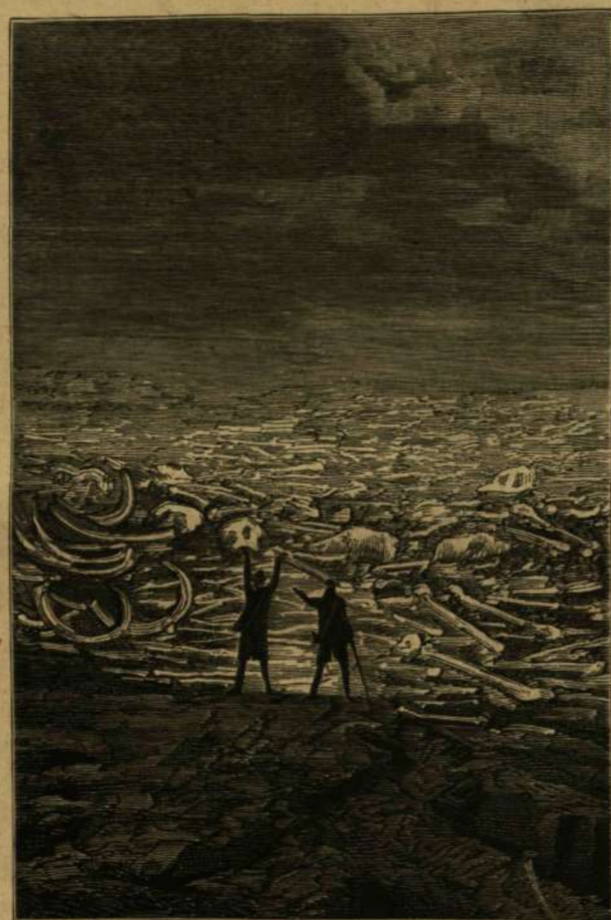
A hány falu, annyi itt a kostüme, s valahány ház: annyi a szokás mindenfelé.

Eleinte meglepett, hogy néhány száz lakossal bíró falukban az unalomig ölesépett „tisztaság, rend, iskola, templom, takarékpénztár“ stb. mellett olyasmit is találtam, a miről magyar turista, — még az olvadozó és áradozó Szent Katolna sem emlékezik naplójában, — például egyenruhás tüzoltókat, polgári zenekart, komoly czélú egyleteket, k l a s z i k u s m ű s o r u h a g y e r s e n y e k e t, elvontan tudományos vagy a legnehezebb és legkényesebb experimentumokkal egybekötött természettani fölvadásokat; utóbb meggyőződétem, hogy ha a liliumok is van árnyéka a magyar példabeszéd szerint, van annál inkább s nem csoda, hogy van — a vastag pünkösd rózsának, mely a duzzadt, sötét-piros pófajú württembergi parasztnak nem hizelgő tán, de hű és kifejező symboluma.

Az ó-német népszokások közül tömérdek fönmaradt itt máig s bár egyik-másiknak babonás jelentőségét devalválta is az iskola, és tíz emberre egy esik csak olyan, a ki a Luczszék, ólomütés, javasasszony s a spiritusmus egyéb hírnökei és demokratikus alakzatai iránt a Kristóf-imádás előszavában kikötött föltétlen hit és vak bizalommal viseltetik, s sváb községek nagy része hamarabb kész lenne mégis lemondani egy-egy politikai vagy forgalmi előjogról, mint arról, hogy a farsangon faluhosszat „Masken-zugot“ tartson, hegyormain örmütizeket gyujtson, a tavaszt bohókás szertartásokkal üdvözölje, a temetőt István napján körüljárassza, szóval: a mint őseitől kapta, néha izetlen, sokszor veszedelmes eredetiségben és teljességében szállítsa ő is utódaira a naplopó szokásokat, és csak igen-igen ritkán nemesebb származású, mert

A Geyser.

Egy esontokkal sűrűn behintett térség.

UTAZÁS A FÖLD KÖZEPÉBE.

Kétségkívül a viharban fordította meg tutajukat a szél és víz árja s talán visszafelé mentek, mikor előre vélték haladni. Utoljára a kis szigeten (melyet Axel szigetének neveztek el, mint a tengert Lidenbrock-tengernek s a kikötőt a Graüben révénék) a Geyser mellett nézték volt meg a boussole-t, — de azóta sok vihart kiállottak ám! Ugy látszik, hogy a földalatti tengert nem hosszában, hanem csak szélességében hajózták át — s a mint számításaik mutatták, épen a Földközi-tenger alatt voltak, melyhez az ő tengerök körülbelül hasonló terjedelmű is volt. Most a part, melyet maguk előtt vélték, ha nem kerül is hátuk mögé, mindenesetre oldalt esett fölök s ismét nagy utat kellett tenniük, hogy arra eljuthassanak.

De hogy még aznap utra kelhessenek: arról szó sem lehetett. Bár Janó hozzáfogott a tutaj kijávitásához, még teljességgel nem volt készen vele. Hogy azonban az időt az alatt se vesztessék el, a tanár azt indítványozta, tegyenek egy kis kirándulást a parton, a hol voltak, s vizsgálják meg annak környezetét.

esontokkal sűrűn behintett térség nyílt meg előttök. Mintha roppant temető lett volna, melyben husz század egymást követő nemzedékeinek a hamvai vegyültek volna össze. Talán három négyszög-mérőföldnyi téren, egy egész kiveszett állatvilág esontjai halmozódtak itt egymásra.

Lázás nyugtalansággal mentek előbb s előbbre; taposták a történelem előtti korszak állatainak e maradványait, s egész halommal álltak előttök amaz ásatok, melyekből egy darab fölött a föld leggazdagabb muzeumi versengtek volna. Ezer Cuvier nem lett volna elég, hogy ez összekeveredett esontokat mind egész esontvázkba rakja és illeszke egybe. A leptotherium, a meriotherium, a lophodion, az anoplotherium, a megatherium, a mastodon, a proto-phithékák, a pterodactylok mily tömege élt s dőlt itt egykor halomra! Ha egy szenvedélyes könyvbuvárt valaki az alexandriai könyvtár helyére vezetne volna s az Omár kalifa által elégett könyveket visszaállította volna hamvaikból:

merülve. Élt, de nem tudott felébredni és így az élethez szükséges különböző szervi működések közül egy sem végezte nála rendes föladatát. Hogy a békát sikerült-e később felébreszteni s tetszalott állapotából valódi életre hozni, erről a párisi lap, melyből e tudósítást vettük, nem szól semmit.

„A „Times“ vállalkozói egy idő óta minden reggel külön gyorsvonatot járatnak Londonból Birminghamon át Liverpoolig, hogy lapjokat korán és biztosan megküldhessék az említett utvonalon lakó előfizetőiknek. A lapok városok és falvak szerint külön csomagokba vannak kötözve s az illető állomásokon letételemek. Az oly helyseregek számára pedig, melyek a vasutól távolabb fekszenek, a legközelebbi állomásokon teszik le a lapokat.

„Madárvédő társaság alakult közelebről Hallóban, melynek főfeladata leginkább abban álland, hogy az erdei és mezei madarakat télen át élelmezni fogja. A társaságnak Halle közelében 22 állomása van, melyekben száz meg száz madár fog napjában háromszor enniivalót kapni. E költséget a kis szárnnyasok százaszorosán vissza fogják fizetni azáltal, hogy az ártalmas rovarokat pusztítják.

* A kir. m. természettudományi társulat könyvtár-kiadó-vállalatában megjelent Értekezésekből.

a kegyelettel összenőtt alkalmi ünnepélyeket, a miknek még a mi természetrajzunk sem virit már a buzája, miután rég learratta és befűtött szalmájával — a civilizáció.

Nem először járok Németországban, de egyik pontján sem éreztem ennyire, hogy — akármily ellenmondás vagy nonszensz tetszik, — tény, gyakorlati rideg tény, miszerint a civilizáció és az iskolai képzettség egy anya méhéből születtek, de nincsenek egy egymáshoz lánczolja, mint Petőfinél a költő és a sorsharag, s ellehet, el is van egyik a másik nélkül számtalanszor.

Az olasz népnél, a hivatalos statisztika nyomán, 100 lakosból, az utóbbi évek folytonos haladása dacára, 50—60 tud csak olvasni és írni; míg itt kuriozum gyanánt jegyzik föl, ha hasonló számu sváb között 10—15-öt lel a hivatalos vizsgálat, egyes félrehozogulokban. Sőt tovább megyek; magam is bántam, midőn azt láttam, hogy cselédünk, egy közönséges falusi parasztlány, rendes könyvet visz „bevetel- és kiadási” szabad perceiben a „Tagblatt”-ot olvassa vagy horgol és hímek — szebben és ügyesebben, mint a budapesti angolnak csufozt német (apácza) kisasszonyok 800 firtos növendékéi, s hogy valamennyi boltban — Shakespeare és Götthe diszmvitvel a hollandi sajtó és a bagaria csizmaig mindenütt, majdnem kizárólag leányok az eladók, alias: segítők és Buchhalterek, kik fürgecsők, pontosságuk s főleg kereskedelmi, sokoldalú ismereteikkel bátran professzoraí lehetnének a Röser ur — profeszorainak. . . s mégis azt mondom, s minél mélyebbre aláérek a mindennapi élet, a társadalmi érintkezés hullámaiban, annál határozottabb meggyőződésedem, hogy civilizáció dolgában a tanult sváb és a tanulatlan olasz köznépet két század választja el egymástól — annak „Soll” és ennek „Haben”-ére.

A délnémet sváb paraszt, sőt kisiparos, szatócs, „Arbeiter” stb. egyenes, becsületes, megbízható, takarékos, szorgalmas s bámulatosan tevékeny és rendes, a kínél a munka és a mulatság a főnértéke traditionalis kirugások s a képzelhetlenül dívatos és átalános esti korcsázás dacára gépiesen rideg szabotossággal és folytonossággal van fölőszta, úgy hogy egy-egy gyárvarós például, ha nem is volt mintája, előképe azért és kezdő betűje annak a szellemtelen, rideg, élőholt univernumnak, mely az ember tragediaijában Ádam szeszélyes álmának borzasztó zárjelenésű szolgá, — de ugyanakkor s tán ugyanazért érdes is, sőt gorboma e sváb faj alsó és középső tálya kivétel nélkül, s a ki tart valamit a formákra és szereti vagy épen megkivánja azokat a je ne sais quoi apróságokat, a mik vámmentes francia Export-Waare XIV. Lajos óta, s sok jó és rosznak forrása és szülő anyja ötvilágrészen, az idegesség lesz vagy megszökik innen, a mint a szőnyegről az utczára lép s a glacé-keztvi mellett a kerges tenyérrel is kénytelen érintkezni.

Nem hiszik önk, mily mély gyökeret vert itt e közzslem s mennyire influálja még a szemre és népségre rohamosan emelkedő Stuttgartban is a nyilvános életet, a polgári körök, az izlést, a napot és az „ivadot.”

Olaszországban a mi rajongó lelkesedést kélt a művészet, s mérföldeket kész gyalogolni és utolsó garaszt elvoni szájától a tömeg, hogy valami jeles képet vagy szobrot lásson, hies énekesnőt vagy új dalmúvet halljon . . . itt a műtárlat jókora terme folyton őrösen kong, s legfőbb ha „aus den neuesten glorieichen Tagen Deutschlands“ mutogatnak egy festett epizódot, sikerül sürü vendéget fogni a rendezőségnek. Az ily képről aztán napokig elírnak az olcsó lapok s elbeszélget a piacz, míg az olasz és a német iskola rekeművei háborútan csöndben, ismeretlen magánosságban unatkoz- nak a muzeumban, s szinte meglátják rajtok a meglepetés gyönyöre, ha valami idegen utas odavetődik s pár perczig életet hoz a sirbolt inkább, mint állami műcsarnokba.

Hasonló differenciák jelennek a szin- ház és a hangversenyteremben, hol az élvező közönség az itt telő többszáz orosz, angol és amerikai családokból telik, míg a házi elem, a törzs és nyárspolgárság kínai fallal kerített egyleteibe zárkózik vagy akkor tódu osupán a Königsbau és a Hoftheater felé, mikor a württembergi tisztelelos urak szerepelnek ott egy érdekes vallásbölcseleli themával vagy a szin-

házi főrendező, ha nem csalódom, a japju-utcazi deskzákban is megfordult Herr Jenderszky ki- nozza esti 6 óráig félig a nagy Götthe Fauszt- jának saját gyalgó eszéhez és fölőgásához szokott legujabb szinpadi berendezésével a kegyeletet.

Megvallom: irtoztanok unatoztam az első s mód nélkül boszankodtam a második helyen, de a debreczeni tógának, a mendikás vagy díletans legatosoknak selyem élete lenne e tájon, miután 20—30 egyházi fölőlvás (majd prédi- kációt irtam) meg sem kottyan a jámbor stutt- garti publikumnak egy telen. — Szana Tamás barátom pedig büszkén s kritikusanl ritka meleg fogékonyágával konstatirozhatná, hogy a Jen- derschky-féle Fauszt (paródiá)ban a dalmúti pri- madonnák vállalkoztak anygalokul a legpiczi- nyebb szerepért is vetelkedve törték magukat és hajbakaptak egymással az előkelő drámai tagok.

Más „Zwispalt der Natur,” mely szembe- szökőbb még a civilizáció simasága s az isko- lai műveltség mélyesége, tehát a forma és tartal- lom közt létező ellentéteti is, — a svábok ősi, mondhatnám paradosomi kedélyessége egyfelől, másfelől meg az a zordon fegyelem, mely az adószedő bureauból az udvari bálig, a diszlake- máktól az utcaszőprésig mindenre kiterjed.

Stuttgart köz- és testületi élete egy óriási

kodex, millió paragraffussal.

Az indóházban, a póstán, a vámhivatalban kétségbejeiti az idegent a Pontiusból Pilátushoz utaló bureauk és a türelem és lélekölő formák sokasága; ha lakást kélt a két első könyvet nyom kezdedbe Hausordnung ezimén a tulajdo- nos; az utcazi rendőség tiszser csönget vagy kopog ablakon és ajtón, a mint a „soros” egy makedó havat hagy a járdán; a piacz, — illetőleg üvegretetűj, üvegoldalú árucarnok, hol köcs- kömeti dívatra kétszer van csupán egy héten „vásár” — valóságos bureau, külön rekeszekkel a kofák, a halászkok, vandkereskedők, a zöldség, tojás, gyümölcs s más minden istenálás szá- mára; — hivatalos vagy ünnepélyes aktusoknál pedig vagy zártkörü dártdoknál hamarabb elné- zik és megböcsátják, ha ostoba vagy ügyefo- gyott, mint a fehér kravátli és fekete frakk hiányát és fogytakozásait.

Csak ott, hol legkevésbé vártam, — a ne- velés körében láttam egyszerű fesztelenséget és jótékony otthoniasságot.

A műgyetem nagyszerű palotájában époly bizalmas bensőség és egymásra támaszkodó rokonszeny uralkodik a részben európai híri tanárok s kor és nemzetiség tekintetében egy- aránt vegyes hallgatúk között, mint a virá- gyalakkal és szobrokkal borított gyönyörű tér hatalmas és merész homlokzatu szemközti épü- letében, az ipar és építészeti tanintézetben.

S e meghasonlás, ez ellentét, e modor és szellem köztii különbség szüli aztán a kellemetlen benyomást, mely az áttúto utas egyetlen emléke Stuttgartról, sőt megkeseríti annak is az itt tar- tózkodást, a ki nem tud vagy nem akar romano modo vivere Romae, vagyis a magyar közmon- dás alapján azt a tánczot járni, a mit helyi szo- kás és viszonyok — ez esetben sváb nőira fujnak.

Á. I.

Egy nevezetes bánya Észak-Amerikában.

Egy észak-amerikai lapban (Silliman's Journal) bizonyos Weiser nevű bányatulajdonos Georgetownból (Colorado államban) figyelemre méltó tudósítást közöl a Sziklás-hegység egy oly bányájáról, melynek nagy terjedelmű belseje télen-nyáron egyaránt tele van tömör s a mint látszik, állandó jég-tömegekkel. A Stevens-bánya — Stevens-Mine, — így nevezik a szóban levő jeges bányát — a Mellan-hegycsoport felső vidékén 12,500 lábnyi magasságban fekszik. A bánya nyílását a hegynek azon az oldalán vágták, hol az legmeredekebb. A fagyosterület 80 lábnyi mélységben kezdődik s 200 lábnál tovább tart. Olvadásnak semmi nyoma nem látszik a bányá- ban sem nyáron, sem télen, s minthogy a bányá- szok sem csákányval, sem fúróval nem képesek fölászni a megfagyott földanyagot, redesen a tűz segítségéhez folyamodnak s éjjelre a bányá- alagut belső végére nagy tűzeket raknak és az így fölengedett és porhanyóvá vált éftástartalmu ólom fenyflét másnap kihordják és földőgözzák. A bányászatnak e módját több mint két éve már, hogy e bányában alkalmazásba vették s bár a

bánya most már jóval mélyebb 200 lábnaál, a hideg inkább növekedni, mintsem apadni látszik.

Ha tekintetbe vesszük e bánya jelentékeny mélységét, a megfagyott földréteg létezése által fölmerült s megfejtésre váro talányt rendkívül érdekesnek kell tartanunk. Weiser, más elfogad- hatóbb megoldás hiányában, e sajátásos termé- szeti tüneményt olyanformán kísérlé meg kima- gyarázni, hogy az örökös jég és fagy jelenléte ama feltűnő mélységben a negyedik (quaterná) földképződési kor ugynevezett jégkorszakának tulajdonitandó. Közvetlenül a Stevens-bánya fölött egy majdnem egy mérföld hosszú s fél- mérföld széles glätschernek látszanak félre- ismerhetetlen nyomai, melyek főleg apró, szög- letes és koczkalaaku kövecskékből állanak, melyek semmi esetre sem kerülhettek ide valami nagy távolságból. A hegységnek a Csön-des-oceánnal, tehát nyugot felé hajló lejtőjén még nagyobb terje- delmü glätscher nyomai fedezhetők fel, a melyek nagyobb alakú kovagkődarabokból állanak. Mindez oda mutat, hogy a jégkorszak e vidé- ken szintén sokáig és teljes hatalmával uralkodott s így nem valószínűtlen az a következtetés, hogy a roppant mérvü hidegnek ama hosszú korszaka alatt a hideg és fagy oly mélyen hatolt le a Ste- vens-bányát képező sziklahegybe, hogy azóta sem volt képes fölölvadni, bár a hegység s annak egész környéke a mérsékelt égälj melegebb részé- ben fekszik. E talány végleges földerítése min- denesetre érdekes foglalkozás az ahöz értő tudó- sok számára.

A hétről.

© Uj seprő jól söpör, — ez a szólásmondás.

Nem csoda hát, ha kíváncsivá lettünk, hogy az uj miniszterium hogyan fog söpörni.

Hanem hát erre még nem került a dolog. Az uj kormányának előbb tájékozni kell magát az uj kvártélyban s gondosan megvizsgálni mind- ent, nehogy szemét és lom helyett oly dolgokat is félre takarítson az utjából, melyeknek talán hasznát vehetné az ország.

Addig is akad a kormányának dolga elég. Ott vannak az irattár-számra felmaradt restan- cziák fél- egész-, sőt két évről, elintézetést váro fontos, nevezetes ügyek a hivatalokban, melyek- nek elintézetését ekkoráig személyes, pártí-, vagy egyéb tekintetek gátolták.

Azon felül az országgyülési sürgős teendők is igénybeviszik munkaerejét. A legnevezete- sebb parlamenti teendő, a költségvetés részletes tárgyalása van napirenden. S megtörtént az az alkotmányos életünkben páratlan eset, hogy egy ülésben elintézték a miniszteri tárczakon kívül eső budgettélételeket mind, és még a közoktatási tárcza tételeinek is a felét. Ellenvetések csak a szélsőbalról hangzanak, mint például a királyi civillistánál. De ez oldalról is sokkal kevésbbé hevesek a fölészólások, mint ennekelőtte. A Sennyey által vezérelt „jobbaldali ellenzék” még eddig hallgat, vagy csak egy-két szerény észrevételre szorítokzik. Ugy látszik a komoly és serény munka szükségének és a nagyon is szükre mért időnek tudata uralkodik a pár- tokon.

Az országgyűlés ma a sokszor zajos, sőt viharos jelenetek helyett az országrendezés csendes folyamánának nyújtja képét. Az ország- gyűlés elnöki széken egy Aristides ül, a ki megöri pártok fölötti állását gondosan, összegezi a szóban forgó tárgyról elmondottakat, a ház többsége szerint mondja ki a határozatot s igaz- ságot szolgáltat jobbra és balra. A csengettyüt akár az elnöki széknél alá dobjá, csendet eszközöl már azáltal is, ha jelezi, hogy szólni akar.

A pártokban történt uj alakulás egyébiránt nem csökkentette az élet elevenségét az ország- gyűlési folyásokon. Szikráznak benne a szellem- dús ötletek s egy élelmes élczapszerkesztő bátran megtöltethné velök ujságát. „Nos hát téged még nem öntött ki a Tisza?” — kérdi a pénzügyminis- teriumbeli hivatalnok a belügyitől. „Ne törődjél

te velem, hanem inkább dugj a zsebedbe egy vasalót, hogy el ne fujjon a Szell.” — Jókaikhoz ezzel fordul egy szélső-jobboldali képviselő: „Hát te mit keressz itt, honáról?” — „Már engedj meg, barátom, már én inkább csak a „Hont” árulom, mint a „Magyar Államot.” — Aztán előállnak Pulszky Ferencznek. „Három Béla van a miniszteriumotokban: Wenckheim Béla, Szende Béla és Perczel Béla s még se ér annyit, mint a tartliban a Béla. „Ér annyit, hogy elúthetjük vele a tökfölköt.” — Hát már most a „Pesti Napló” milyen párti lesz? — kérkdi a szerkesztőtől. „Engedj meg barátom, — felel ez, — hogy erre egy történetkével felel- jek. Mikor Budán egy „örvendetes udvari ese- ményt” vártak, ott állt a tüzer az égő kanócczal az ágyu mellett. Ha „princz” lesz az örvendetes esemény, akkor szerezeg lövést kell tenni az ágyuból, ha pedig harezegnő, akkor csak huszon- egyet. Oda megy egy burger a tüzerhez s kérkdi: „Nos, princz lesz-e vagy princzess?” „No az a tüzmester urtól függ” — lett a válasz. És ez így megy in infinitum.

Irodalom és művészet.

— A Franklin-Társulat „Olcsó-könyvtár”-ából megjelent s szétküldött a két első füzet. Az első a Csokonay Dorottyáját, e mindig kedves s mindig népszerű víg eposzt tartalmazza, mely nyolczvan év óta sem avult el s valószínűleg még másik nyolczvan alatt sem fog elavulni. Ara 20 kr. A második, kettős füzet (ara 40 kr.) Bret Harte kaliforniai beszélyeiből az ötet, Belényesi Gábor — nem annyira fordításában, mint magyaros átdolgozásában, mely ez idegen égälj egészséges termékeit nálunk egészen me- honositja s kétszeresen élvezhetővé teszi. Az egész vállalatról már előbb szölvünk s most csak figyelmeztetjük olvasóinkat, hogy megindult s füzetei gyorsan fogják követni egymást, jó és érdekes olvasmányt nyújtva, a legszelesebb érte- lemben vett nagy közönségnek, azaz: minden- kinek. Lesz alkalmunk még többször is vissza- térni az életrealó vállalat mltatására.

— Kautz Gyula „Nemzetgazdaság- és pénzü- gytan rendszere” címü, a m. tud. akadémiá által Marczibányi-díjjal koszoruzott, nagybe- csü munkájának harmadik üljölg átnezett és javított kiadásából a Franklin-Társulatnál meg- jelent az I. és II. kötet, vagyis, „a nemzetgazda- ság általános tanai” és „a nemzetgazdaság külön- nös tanai.” A harmadik kötet, „az államgazdaság vagy pénzügytan” fogja tartalmazni. E munka ára kételenkét 2 ft. Szerző mindenütt a leg- újabb irodalmi termékekre való figyelemmel egészítette ki művét, s nemcsak az ifjuságnak nyújt benne becses tankönyvet, hanem a nemzetgazdaság tudományában már honos szakem- berek is hasznonal fogathatják.

— A Franklin-Társulat kiadásából még két füzetet vettünk; Egyik: „Mit köszönünk a forradalomnak?” címü erőteljes hangon és érveléssel irt röpirat, mely válszult szolgál az „Értsük meg egymást” címü konzervatív röpi- ratra, s annak különösen az 1847-ki forradalom eredményeit kisebbítő állításait czáfolja. Másik egy gyakorlati hasznu kis füzetke: „A jogi tanulmány legujabb szervezete.” Alap- és államvizsgálatok, tudori szigorlatok, az uj ügyvédi vizsgálat és a budapesti egyetem nyári felví tanrende. Joghallgatók és jogvé- zettek számára összeállította Leitner ferencz. Ara 30 kr.

— Jókai Mór „Enyém, tied, övé” címü leg- újabb regénye külön kiadásban is megjelent az Athenaeum-társulatnál. A hat kötet ára 6 ft. Jókai neve teljesen fölőlegesség teszi, hogy regényirői tollának e legujabb termékét az olva- sóközönség figyelembe ajánljuk.

— Ugyancsak az Athenaeumnál jelent meg: „A baromfi-tenyésztés” czim alatt Grubi- czy Gézátot egy csinos füzet, 56 ászőlőbe nyom- tott ábrával. Ara 1 ft 50 kr. E mű a „Tyukászat” második bővített s a baromfi-tenyésztés többi ágával kie egészített kiadás. A tyukászatot kívül szó van e műben a ludról, kacskárol, pulykáról, fácánokról, gyöngygyükről, galam- bokról, páváról és a hattyuról.

— A „Budapesti Szemle” márczius-áprilisi száma, az előbbiekhöz hasonló tartalmassággal jelent meg. Kiváló érdekü közleménye mindjárt az első: Dembinszky magyarául is megjelent emlékiratairól Demár Jánostól (álnév). He- lyesen jegyzi meg a szerkesztő, hogy szabadsá- garczunk adatai s egész történelme még eddig alig részesült valami beható kritikában, azért sok benne a tisztázatlan, sok az alaptalanul elfogadott s már közkeletü, téves nézet és elő- ítélet, némely egének s események körül egész monadok képződik; ideje már kritikával fogni a tények és emberek megitéléséhez. A jelen czikk csak kezdete a Dembinszky emlékiratai kritikájának, de már is igen érdekes s szintoly alaposnak látszik. Másik nagy érdekü közlemé- nye a füzetnek Kerkapoly Károly tanulmánya az adókról és a termelésről. A volt miniszter, most egyetemi tanár mélyen járó s elesen bon- czoló esze, előadásának nehézkessége dacára is, leköti s kielégíti az olvasó figyelmét. A Ciceró- ról és Caesarról szóló nagyobb tanulmányból, Boissier Gaston a „Revue d. d. Mondes” szelle- mes írója után, csak az első közleményt hozza Csiky Kálmán gondos, világos, izléses átdolgo- zásában. Egyik lap megrötna, hogy két hóna- ponként megjelenő közlöny miért szakítja meg közleményeit. Igaz, adhatná egy végében is; csakhog akkor egy oly közlemény, mint volt pl. a Szerbia története, vagy Róma a középkor- ban, minden más kizsírta egy kötetből. Akkor nem szemle, hanem „könyvtár” név illelné meg a vállalatot. A Szemlétől alaposságot is, válto- zatosságot is követelünk, s mind a két követelés jogosult és helyén van; türjük el tehát mul- tatatlan következményeit. Egyébiránt könyvek, nagyobb munkák egyes kötetei is jelennek meg sokszor, nem két hónap, hanem annyi évi idő- közköben is, s levon-e az, akár becsoikból, akár érdekeközből? — A füzet többi tartalmából ki- emeljük még Keleti Károly cikkét a nemzet- közi statisztikai kongresszusokról és Henszl- mann érdekes fölőlvásitát a három nemzeti műemlékről (székcséfhérvári István-templom, vajdahunyadi és visegrádi vár); Gyulai szép közleményét: „Báteremben”, mely elégiai hang- jával mélyen meghat, s melyet mai számunkba mi is átveszünk; Runeberg svéd költő Nades- dját, György Vilmos szép fordításában. Az Ertesítő hét vagy nyolcz kisebb könyvismerte- tetést ad, a többi közt a De Gerandón Gög- rögországi utazásáról, Visontay János összehason- lító földrajzárol, stb. — Felesleges ismételnünk, hogy a „Budapesti Szemle” a külföldi és hazai tudományosságot, — s általában a tudományt és az életet kívánja követteniti, s évenként leg- alább nyolczvan íven s hat füzetben (két-két havonként) jelen meg s előfizetési ára egész évre 12 ft, félévire 6 ft, egyes szám ára 2 ft.

— Hirlapi jubileum. A „Pesti Napló”, melynek első száma 1850. márcz. 9-kén jelent meg, 25 éves fenállásának évfordulóját ülte meg kedden. Az ez alkalomból irt visszatekintő czikk főlegemli, hogy a lap első szerkesztője Szenyey József volt; öt 5 hónap mulva Récsi Emil váltá föl, Récsit rövid idő mulva Bántay Simon, majd Császár Ferencz. A lap első fölőlvázást Török Jánosnak és Pompérynek, s az alkot- mányos viszonyok bekövetkeztével politikai tényezővé emelkedését báró Kemény Zsig- mondnak és barátainak köszönheti. A jelen szer- kesztőség e lapot 1869. decz. 1-je óta vezeti. Az „Athenaeum” részényrtársulat, mint a „Pesti Napló” tulajdonosa, ez évforduló emlékeül ezer forinttal járult az irói segélyegylet tőkéhez, míg Urvány Lajos szerkesztő ötszáz forinttal lépett az egylet alapító köz.

— „A boldogság utja.” Ez a czime gróf Zichy Géza költői beszélyének, mely a Kisfa- ludy-Társaságban bemutatott részletek után már jó előveléményvel találkozott s mely most Tet- tey Nándor kiadásában — és pedig igen csinos kiállításban — jelent meg. A kilencz énekes köztemény három ifju sorsát festi, kik a nagy- világit örömeit megúnják, zajától megszöknek s különböző utakon mind egy csöndes völgybe, egy falusi család boldog körébe menekülnek, hogy a természet ölen, az egyszerűség és szere- lem karjain találják föl a nagyvilágban hasztalan keresett boldogság utját. Az egyszerű, de helyes alapszéméhez talá a kivitel is, mely kedélyes, itt-ott humoros, majd érzelmes, de általában meg- galattaljes; s a köztemény, szerkesztői hiányai mellett is, egészben vére jó benyomást tesz az

— „A boldogság utja.” Ez a czime gróf Zichy Géza költői beszélyének, mely a Kisfa- ludy-Társaságban bemutatott részletek után már jó előveléményvel találkozott s mely most Tet- tey Nándor kiadásában — és pedig igen csinos kiállításban — jelent meg. A kilencz énekes köztemény három ifju sorsát festi, kik a nagy- világit örömeit megúnják, zajától megszöknek s különböző utakon mind egy csöndes völgybe, egy falusi család boldog körébe menekülnek, hogy a természet ölen, az egyszerűség és szere- lem karjain találják föl a nagyvilágban hasztalan keresett boldogság utját. Az egyszerű, de helyes alapszéméhez talá a kivitel is, mely kedélyes, itt-ott humoros, majd érzelmes, de általában meg- galattaljes; s a köztemény, szerkesztői hiányai mellett is, egészben vére jó benyomást tesz az

olvasóra. Zichy Géza gróf e közteményével tagad- hatatlan költői tehetség jeleit adta. Éles megfi- gyelőnek, a benyomások iránt fogékonynak, föl- fogása és életnézete kiválóan egészségesegek, minden tulzástól, álpathoztól és beteges érzel- géstől mentnek látszik. Ha sikerülni fog követ- kező műveiben a cselekvényért érejtelenjebben alakitania s szilárdabb szerkezetben, bonyolítást és megoldást jobb arányba hoznia, ha emberis- merete mélyebbülésével a jellemzésben is mé- lyebb és többoldalú lesz: kétséget nem szenved, hogy elbeszélő költőink amegy is győr sorában kiváló helyet foglaland el. Jelen műve tagadha- tatlan bizonyítéka tehetségének és azért örömmel üdvözöljük. A 186 lapra terjedő s izletes kiállítású kötet ára fúve 1 ft 50 kr, diszkötésben 2 ft.

— A m. tud. akadémiá könyvtárából hivatalában megjelentek: „A magyar történelmi emlékek” 34-ik kötet, mely a két Rákóczi György fejedelem családi levelezéseit foglalja magában. Az érdekes kötet, mely 644 lapra terjed s két levél fényvetseti hasonmásával van bővitve, Szilágyi Sándor állította össze. Ara 4 ft. — Az akadémiái értekezések közül újabbban meg- jelent Beöthy Leó „Juda, Izrael és Arman” címü történelmi tanulmánya (ara 60 kr.) és „Idő- járási viszonyok Magyarorszában 1871-ben” Schenzl Guidótol, hét könyvomu szines táblá- val (ara 50 kr.).

— A „Hivatalos statisztikai közlemények” VII. évfolyamából az 5. és 6. füzet jelent meg az Eggenberger-féle könyvkereskedés kiadásá- ban. Az 5. füzet „Magyarország bányászatát”, a 6. „Magyarország vasaitat” tárgyalja.

— Kilian Frigyes budapesti könyvárusnál megjelent: „Kereskedelmi könyvvel- tan.” Kézikönyv a kereskedelmi és polgári iskolák tanítói részére. Irta Röser János, a könyvtel és váltófog tanára s gyakorlati könyv- vívő. II. rész. „A kettős könyvelés módja.” Ara 1 ft 60 kr.

— Székcséfhérvárt megjelentek Klöknér- nél: „Gyakorlati lelkészet”, egyházi beszédek- kel, (szerkesztik Váradi Balogh Lajos és Öreg János lelkészek.) első füzet, ara 1 ft; s „Ismétli iskolások tankönyve”, dr. Seidl Páltól, második füzet, ara 48 kr.

— „Magyar protestans egyházi szövekölatok” címü munka II. füzetet jelent meg Fraenkel B. miskolci könyvárus kiadásában. Ara 1 ft 80 kr. Van benne 15 közönséges és 15 halotti beszéd. A könyv szerzője Gyöngyössy Sámuel nagy-kálló ref. lelkész.

— A fővárosi statisztikai hivatal által kiadott statisztikai havi kimutatások a fővárosi tanács határozata értelmében az Eggenberger- féle könyvkereskedésben 3 ft évi előfizetési díj mellett megszerkeszhetők. E kimutatások nemcsak azok számára érdekesek, kik hivatásuknál fogva közelebbről foglalkoznak a főváros ügyeivel, hanem általában az üzletvilág s ugy a budapest, mint a vidéki forgalmi és pénzüzetek számára, melyek e kimutatásokból biztos tájékozást nyer- hetnek Budapestnek, az ország legfőbb fogyasztó és kereskedelmi piaczának viszonyairól.

— A „Nefejejt” címü divatlap fuzionált az ugyancsak Friebeisz Ferencz által szerkesztett „Divat”-tal, s ezentul „Divat-Nefejejt” czim alatt fog vasárnaponként megjelenni.

— Egy spiritista röpirat jelent meg a napok- ban „Szellemi nyilvánlatok” czim alatt, F. J. „intuitált irói médium”-tól, a mi alatt szerző é- tendő. A zavaros gondolatok s absurdumok e csodás keverékből lehetetlen kihálaszni egy eszmét, mely csak megközelítőleg jelezne, hogy minő czél vezette az irói médiumot szel- lemi nyilvánlatú közvétételeire. Érthető e röpi- ratban csak az — érthetatlenség.

— A nemzeti színház körülményeiről T is za Kálmán belügyminiszter részletes jelentést tété- tett magának Ribáry minisztertanácsos által. — Csütörtökön „Brankovics György” volt kitüzve előadásra, azonban Ellinger rögtöni rekedtség miatt a „Windsori vignök”-et adták elő, mely alkalmossal Nádajné, Balázsne s Kvasayané arattak tapsokat. József főherczeg páholyában ez este először jelent meg Koburg herczeg fiatal nejével, a belga király leányával. — B u- lyovszky Lilla asszony hír szerint husvét után fog föllepni a nemzeti szinpadon, mikor Prielle Kornélia kolozsvári vendégszerelése- rére indul. **

— **A Wagner-Liszt-féle hangverseny** márczius 10-én tartott meg a redoute termében este 7^{1/2} órától 10-ig. Ily két nagy szellem együtt működése a legértékesebb események közé tartozik s nem csodálhatjuk, ha közönségünk sietett az alkalmat felhasználni s hódolatot meghozni a zene két fejedelemének. Daczára a tulajdonított helyének olyorppant közönség töltte meg a redouté termet, minőt hangverseny alkalmával eddigelé még nem láttunk ott. A hangverseny két szakaszból állott, az első szakasz Liszté, a második Wagneré volt. Harsány éljen üdvözlé Lisztét, midőn a „Strasburgi harangok“ című cantataje személyes vezénylőre a karmesteri emelvényre lépett. A mű, daczára számos érdekesen dolgozott részletének, nem fog maradóan hatást lenni. Annál nagyobb diadalt aratott Liszt, a zongoraművész, Beethoven Es-dur zongoraversenyében. Beethoven szíves szülő zenéje sikeresen megállta helyét az új-kor két leghatalmasabb zenészenek nagyhangú alkotásai között. Liszt zongorajátékát fölételes volna jellemzőnk, miután azt csak élvezni és csodálni lehet. A közönség elragadtatása színi nem akaro tapsokban nyilvánult. Liszt után Wagner — egy kis szájkár, lángtekinetű öreg ur — lépett meg az emelvényre, ki mosolygva fogadta s köszönte meg az éljenést, mely főhangzott, midőn Mihailovits Odón, a pesti Wagner-egylet elnöke néhány üdvözlő szó kíséretében nagy babékoszort ujjított át neki. A zenekar által bemutatott töredékek Wagner „Nebelungen“ című trilógiájából: „Pöröly-dalok“; „Sigfried halála“; „Wotan búcsúja és búvós tüzek“ sejtjen engedik az egész mű nagyszerűségét. A pöröly-dalok elragadó szépek s mesterien jellemző kísérettel bírnak; Glatz ur töredék aztokat erejéhez képest érvényre emeli. „Sigfried halála“ egy komorszeméti megrázó hatású zeneköltemény, melyet ismételni kellett. „Wotan búcsúja“ és a „búvós tüzek“ csakugyan elbűvölik a hallgatót hangszereles kombinációjuk tökély által. Láng a nála megmozkott értelemmel adá elő énekreszt Wotan búcsújában, valamint a strasburgi harangokban is. E nevezetes hangverseny soká emlékében marad minden jelen volt hallgatónak. A bevételt 9000 firt teszik, melyből oszmos faszag jut a beyreuthi színház javára.

Közintézetek, egyletek.

— **A magyar tud. akadémia** mennyiség- és természettudományi osztályának hétfői ülésében Wartha Vincze tartott székfoglaló értekezést a „Bunsen-féle jégcatorimeterről“. E szakutódások számára készült dolgozat fölfovasása után Jurányi Lajos mutatót be három kisebb értekezést. Bolla János Pozsonyból Magyarországra gomba-virányához szolgált adalékokat, néhány új gombát írta le. A leírással a példányokat is beküldte. Borbás Vincze Magyarországra Floridjához gyűjtött adatokat, pár eddig ismeretlen fajtát, néhány valfajjal, melyek még a növénytanban felvéve nem voltak. Végre Lójk a Hügötöl terjesztett elő egy kisebb cikket a következő ezim alatt: „Adatok Magyarhon zuzmó-virányához“. E dolgozat közel hatvan, Magyarhonban mostanig még nem ismert zuzmó-fajt sorol elő, melyeket Lójka 1868, 69, és 72-ben talált a Tátrán. Ez értekezések bemutatása után véget ért az ülés.

— **A magyar athletikai klub** megkezdte már működését, s f. hó 11-én megnyitotta az öklöz, vivő és gyalogló szakosztályokat. April elején alakuló közgyűlést fogja tartani a klub, mely iránt főri körökben is nagy az érdeklődés.

— **Az erdélyi gazdasági egyletnek** a közelebb elhunyt gróf Bethlen László bnei jószágát hagyományozta. Az egylet bizottságát küldött ki a jószág megszemlélésére; mint a „Kelet“ írja, a bizottság tagjai igen előnyösen nyilatkoznak a hagyományozott birtok fekvésére, állapotára és értéke felől, mint a mely valódi mint-gazdaságra alkalmas s így valószínű, hogy a gazdasági egylet, a jószágon fekvő 40,000 firtnyi teher törlészet mellett, nemcsak birtokába veszi az értékes hagyatékot, hanem meg is tartja s gyakorlati gazdasági célokra fogja használni.

— **Magyar egylet külföldön.** A körnthali (Stuttgart mellett) magyar egylet, melynek megalakulásáról egyik közelebbi számunkban szóltunk, több mint száz kötetre menő könyvtárral bír már. Az egyletnek eddigdel hat lap jár, köztük a „Vasárnapi Ujság“, „Magyarország

s a Nagyvilág“, „Képes Néplap“, aztán egy vidéki közlőny s egy élelrap.

— **A müncheni magyar társaskör** f. hó 3-án tartá tisztújító gyűlést, elnökül Pollák Sándort választva. A tagok száma 20 tisztelébeli, 7 kül, 30 rendes és 2 pártoló tagból áll. Pénztári kimutatás szerint a kör vagyonja jelenleg 222 firt 48 kr. délmét értékben, részint készpénzben, részint tartozásban. A könyvtár 206 művet 285 kötetben tartalmaz. A társaskör helyisége Schellingstrasse Schellingsalonn, hol az útatózó honfitársak szíves fogadtatásra találnak.

Egyház és iskola.

— **Aradi román püspökké** tudvalevőleg Metianu választott meg, még mult hó 19-én. A szabályzat értelmében azonban fölül kell vizsgáltatni az ily választás eredményét a püspöki zsinatnak, vajjon nem forog-e fönn az illető megválasztott ellen kanoni szempontból kifogás? A most megválasztott egyéniség övegy ember léteire kénytelen előbb egy szerzetbe lépni és régi családi összeköttetéseit tökéletesen megszakítani. Ez több időt vett igénybe, de most már fölterjesztett a kormánynak Metianu János megválasztása a legfelsőbb megerősítésre.

— **Rajztanári vizsgálatok.** A vallás- és közoktatásügyi miniszter elrendelte, hogy az eddig a realtanári vizsgáló bizottság előtt tartatni szokott gymnáziumi és reálitanodai szabadkézrajzi tanári vizsgálatok mostantól fogva az országos rajztanárképzede tanári testülete előtt tartassanak.

— **Magyar iskolák a végvidéken.** Örvendetes jel, hogy közelebb a Torontálmegyéhez csatolt határvideki részekben fekvő községek közül több folyamodott Torontálmege főispánjához aziránt, hogy állami magyar iskolákat kapjanak. E községek következők: Uzdin 5338 román lakossal. Oppova 3769 szerb és német lakossal. Antalfalva 3254 tótjaku lakossal. Alibunar 3632 szerb és román lakossal. Tomasevács 2520 szerb lakossal. Jarkovács 2427 szerb lakossal. Jabuka 3164 román és szerb lakossal pedig elhatározta, hogy a községi néptanítókat számát saját költségén szaporitandja egy tanítóval, kinek feladata lenni, a magyar nyelvet a felső osztályokban tanítani, a mi annál szükségesebb és üdvösebb, minthogy Jakubán mintegy 60 magyar család lakik, kiknek gyermekei az anyanyelvet már csak törve beszélnek. Mindezen községek, melyek állami magyar népiskolák felállításáért folyamodtak, egyuttal a szükséges iskolai helyiséget és tanítói lakást ingyen átengedni, illetőleg előállítani ajánlkoztak, némelyikük pedig még egyéb előnyt is biztosított a kinevezendő magyar néptanító részére.

— **Leikes iskolabarát.** Kubriczky András alesperes és taksonyi plébános ezer firtot ajándékozott a taksonyi iskola második osztályának fölépítésére.

— **Adományozás.** Ragályi Gyula országgyűlési képviselő Tornamegye Varbócz községében az ottani ev. ref. népiskola kertje mellett fekvő fél hold bsv. telkét azon egyháznak adományozta, oly határozott kikötéssel, hogy az minden időben a tanító által használtassék s ennek jövedelmét emelje.

Közlekedés.

— **Légnymatu posta** nyílt meg közelebb Bécsben. Az érdekes készülék vascsövekből áll, melyekben sürített levegő hajtja nagy sebességgel a leveleket. A légtartók a foposta és állami távirta épületeiben vannak elhelyezve, hol egyszermind a különböző kerületek számára szolgáló készülékek is állanak. A kezelés igen egyszerű, s legfeljebb 1 1/2–2 percet vesz igénybe. A vascsövek a föld alatt vannak elhelyezve s a különböző postahivatalokba nyílnak, hol a szolgálattevő hivatalnok táviratilag értesíteték a levelek elindulásáról.

— **A főváros és Ujpest közti** dunai közlekedés könnyítésére a tavaszát kezdve az eddigi két kis propeller helyett két nagyobb gözös fog a folyamon személyszállítással foglalkozni. Egyre-egyre 300-an is elférhetnek.

Mi ujság?

— **A király** ápril 2-án indul dalmáciai útjára és 4-én találkozik Velenczében az olasz királlyal, hogy Viktor Emmánuel bécsi látogatását viszonozza. Ó felsége ezen elha-

tározását már közölték a bécsi olasz követvel is. A király ez utjában hir szerint Fiumét is meglátogaja.

— **Gróf Andrássy Gyuláról** a „P. Napló“ közelebb azt írta, hogy azon néhány hirliapi cikkek, melylyel a mostani külügyér a magyar publicisták gazdagította, kizárólag az ő hasábjain látott napvilágot. Ezzel szemben a „Nemzeti Hirliap“ így nyilatkozik: Mi ugy tudjuk, hogy Andrássynak a „Napló“-ban megjelent cikkei sem első, sem egyetlen ily dolgozatai nem voltak. Első cikke, mint megbízható forrásból halljuk, 1847-ben jelent meg a „Pesti Hirliap“-ban. E cikk nyomán hallotta Deák Ferenc először hírt Andrássynak; a cikkek igen megrázták neki, s midőn meghallotta, hogy azt egy husz éves fiatal ember írta, hozzátette, hogy „ember lesz belőle“. — Később — „y“ jegy alatt írta Andrássy, mely alkalommal Ludassy Mór a „Magyar Világ“-ban a „jelentékelen —y-t“ élesen megtagadta.

— **Tisza Kálmán** belügyminiszternél közelebb testületileg tiszteltet az országos közegészségi tanács, melynek nevében Kovács Endre elnök üdvözölte Tiszát. A belügyminiszter kiváló szívesseggel fogadta a közegészségi tanács tisztelgését és kinyilatkoztatta, hogy annak üdvös közreműködését a jövőben is igénybe fogja venni. — Kedden a belügyminiszter Beitler izraelita polgártárs ujszülött fiának vallási szertartás beavatásánál teljesítette a keresztapai tisztséget.

— **Az államtükörök** közül eddig Tanárky Gedeon a közoktatási, b. Fejérvári Géza a honvédelmi s Csémegi Károly az igazságügyi miniszteriumhoz újabb kinevezetett. Báró Kemény Gábornak belügyminiszteri és Horn Edének a kereskedelmi miniszteriumhoz államtüköré ki-nevezetését a legközelebbi napokban várják. Többből egyelőre még nincs szó.

— **József főherczeg** a magyar testőrség elhunyt kapitányának, Haller Ferenc grófnak koporsójára nemzeti színű szalaggal díszített babékoszort küldött Bécsbe.

— **A királyné testvéröccse** Károly Tivadar bajor herczeg, hosszabb idő óta foglalkozik már orvosi tanulmányokkal, s viseli is az orvosudori czímet. Mint Münchenből írják, dr. Károly Tivadar herczeg közelebb dr. Rothmund tmár szemgyógyintézetében egy betegten igen nehéz szem-műtétet végzett, még pedig sikeresen.

— **Mária Valéria főherczegnő** számára közelebb több magyar tankönyvet rendeltek meg, többi közt Magyarországi történetét is. A kis főherczegnő teljes folyékonyással beszél magyarul, németül, angolul és francziául. Igazi nyelve azonban a magyar, mert kezdet óta mind a dada, mind a társalkodónó magyar volt.

— **Ghyecz Kálmán** — írja a „Hon“ — baloldali vezér korában egyik hűséges képviselő-társá, ki nagy dohánytermelő, szokta rendszeren ellátni egy kis szűz verpelétivel. Mikor aztán Ghyecz a pénzügyminiszteriumba lépett, megszünt a pártvezérség: de nem sünt meg a régi barátság. A szokott évszakban a dohánytermelő hajdani elvbarát ismét ellátogat Ghyeczhez s praezentalja a rendes angáriát: azt a szűz verpelétit. — Képzhetni a miniszter elsőnyedését! „Hova gondolok? az istenért! szűz dohányt, a pénzügyminiszternek! Visszavizsed mindjárt!“ — Hasztalan magyarazta a képviselő, hogy hiszen nem csempészett dohányt az: saját maga termelte, megfizetett engedély mellett! Ghyecz kérelhetetlen maradt. A pénzügyminiszteri lakban nem szabad más dohány füstjét megérezni, mint igazi trafikát. S az öreg ur állhatatosan szíva miniszterisége végeig a saját keserves trafikja gyártmányait.

— **Deák Ferenczről** a lapok következő adomát közlik. A mult éveken igen sok festő és rajzoló kopogtatott Deák Ferencz ajtaján, de egyiknek sem sikerült őt rávenni, hogy lefestesse magát. Ingomár — Frankl budai orvosnak fia — jelenleg Párisban élő festész arra a gondolatra jött, hogy naponként a „Angol királynő“ első emeleti termébe ment ebédelni, s oly közel foglalt Deákhoz helyet, hogy őt jegyzőkönyvébe lerajzolhassa. A csel kezletben sikerülni látszott; Deák azonban pár nap mulva rájött a turpisságra, s arcját kezeivel mindig ugy eltakarta, hogy a festő abból mitemsem láthatott. Midőn a festész másnap ismét megjelent, Deák meglehetősen hangosan, hogy a festő is meghallhatta, így szól: „Ez a piktor megint itt van.“ „Ő nem hall téged!“ — szölt Deák egyik barátja

— „mert a teremnek rossz akusztikája van.“ „Ha valaki valamit meg akar hallani — válaszolá Deák, — annak mindig jó az akusztika, s ennek behízonnyítására a következő igaz történetet hozhatom fel: „Midőn a győri bazilika elkészült, néhány építész azt a megjegyzést tette, hogy az építész vezető főmérnöknek a kupolában egy nagy hibát kellett elkötnie, melynek folytán a templomnak rossz az akusztikája. A főmérnök erre az illető építészeket s néhány az építés körül foglalkozó hivatalnokot a templom különböző félreeső zugaiában felállította, s a szószékre lépve, meglehetősen lassu hangon ekképen szölt: „En csupán a templom akusztikáját akarom megpróbálni, és felkérem mindazon urakat, kik engem hallanak, hogy ma este látogassanak meg az építési irodában, hogy őket buzgó szolgálataikért illó jutalomban részesíthessem.“ — A főmérnököt mind az építészek, mind a hiválnokok nagyon jól meghallották, mert este mindannyian megjelentek az irodában az ígért konz átvetelésre.“ A vendégek józúien nevettek az adomára, s szemekkel a festőt keresték, ki azonban e közben rajzával zsebében eltűnt. Pár nap mulva megjelent Deák Ferencznek könyomatú arczképe, mely azonban nem a legjobban sikerült, mert azt a festőnek otthon kellett saját képzelete után kiegészíteni. Erre Deák Ferencz mégis részánta magát arra, hogy lefényképezzék; kikötötte azonban, hogy az arczképeknek elárúsitásából származó tiszta jövedelem a pesti árvaházat illesse. — Deákról itt megemlítjük, hogy ezen a télen Széll Kálmán családjaival együtt lakott a kecskeméti-utcazi Wenckheim-házban. Széll pénzügyminiszterre nevezetvén ki, Budán foglakni a pénzügyminiszteri helyiségekben, Deák Ferencz pedig már a jövő hónapban a Nedeczky-családhoz készülni költözni a városligeti Deutsch Jakab-féle nyaralóba.

— **A Nyáry Pálnak** Nyáregyházán állítandó síremlék tárgyában kiküldött bizottság elfogadta Gerenday Antal tervét, mely szerint a 11 láb magas sziklatömböt ábrázoló emlékt — mauthauseni gránitból — 1880 firtba kerül. Az emlékdoldalán egy csiszolt kőlapon a következő felirat lesz: „Nyáry Pálnak Péstmegey.“ Minthogy az emlékre körülbelül 6000 firt gyűlt össze, a fennmaradó összeg az Nyáry Pál által anyai küldemmel létesített nyáregyházi iskolára fordítják, a tanító és iskolás fiukat illetvén az emléket környezendő 800 négyzögölös park föntartása és gondozása.

— **Czuczor Gergely** szülőházát Andódon emléktáblával fogja megjelölni az érekek-újvári gymnáziumi önképítő kör. Június hó 2-dika van kitűzve az emléktábla ünnepélyes beillesztésére.

— **Az elhunyt gróf Nádasdy Lipótnak**, Komárom megye 40 évig volt főispánjának, díszes síremléket készítettett fia, Gerenday műtermében. Mauthauseni szép szürke gránitból készült e sarkophag, melyet Vasmegevény, a lenkai család síraltában helyeznek el, s a koporsó befogadására felső része leemelhető. Gerenday sírközműtermében készülni az érdekes Polgár Mihály síremléke is, mely magas obeliszket ábrázol, szintén szürke, csiszolt gránitból.

— **A főváros tanácsa** az országos iparegyesület segélyezésére 3000 firtot javasolt megszavaztatni s eziránt a közgyűléshez pótlólag előterjesztést tesz.

— **Gróf Széchenyi Béla** bécsi lapok hira szerint a jövő évre tudományos expedíciót tervez Közép-Ázsiába, saját költségén. Mint meteorológ és csillagász, hir szerint Falb Rudolf bécsi tudós kísérni, ki közelebb tartott Budapesten csillagászati fölfovasásokat.

— **A czibalmos külföldön.** Az angol trónörökös közelebb Londonban gróf Beust osztrák-magyar nagykövet tiszteletére lakomát adott, melyen Disraeli miniszterelnök, Macdonald tengerernagy, s a magas aristokrácia sok kitünősé termé részt vett. Ez alkalommal a trónörökös termében Horváth Józsi czibalmos játszott hangszerén, előadva a Rákóczy-induló is.

— **A gödöllői vadászatok.** A királyi udvar számára Gödöllő környékén berendezett vadászterület összesen 20,264 katasztrális hold erdőbirtokot foglal magában. Az 1874-iki vadászatok részint a folytonos szárazság, részint a később beállott kemény fagyok következtében, nem mondhatók kedvezőknek, sőt a szalonka-vadász-atok ez évben egészen elmaradtak. 1874-ben az udvari vadászatokon összesen elejtett 78 szarvasbika, csapas 3, tehát 81, 1875-ben már 20, borjú

12, ózbak 3, nyul 187, fűcán 80, fogoly 118, róka 42.

— **Az időjárás**, mely a hét elején még zord télies volt, szerdán enyhébbre fordult a fővárosban. Egészen tavaszi nap volt az, mely elválasztotta a háztetőkhöz megyült havat. A Duna a főváros környékén egészen jégmentes, de a felsőbb vidékek jége még nem takarodott el. Ausztriában a hirtelen beállt enyhe idő miatt általán áradási veszélyt tartanak. Kedden reggel a Krems-folyó jége megindult, és a gyorsan megnőtt folyó oly erővel zajlott, hogy három hídát tökéletesen elsodort. Prágában a Moldva szintén nagy emelkedést mutat. — Az óriási havazások miatt Brassó és Románia között már több hétig meg volt akadva az áruforgalom. A hó különösen a Praova-völgyben rendkívüli tömegben borítja az országotat. Hasztalan kísértek meg áttörteni a postakocsniába és más fogatokkal, — mind hiába. A Romániába február eleje óta igyekező mállás szekerek mind vesztegelnek, a nagy hó által sok helyen eltemve, s miután teljesen isten számában vannak, nemcsak az átázástól, de a tolvajok által okozott kártól is lehet tartani. Körülbelül 300—400 terhes szekér áll így teljesen a szabad ég alatt egyenként és csoportokban. Bukarestben, mint e hó elejéről írja egy tudósító, a posta, vasut és egyáltalán minden közlekedés nemcsak a külfölddel, de a vidékkel is akadályozva van, minek következtében az élelmiszerek ára borzasztóan felszökött. A főváros környékén, sőt annak külvárosiban is farkasok kóborolnak, melyeknek már több ember áldozatul esett. A hó oly rendkívül nagy, hogy az idő meglágyulása esetén az árvíz kikerülhetetlen.

— **Czethalak Anglia partjainál.** Tudjuk, hogy a czethalak rendszer körülményei között csupán a sarkvidéki tengerekben tartózkodnak. Hanem az ideit roppant hideg kiützte őket rendes lakhelyekből, ugy hogy Anglia nyugoti partjainál mostanában számos ilyen állat mutatkozik. A II-ik Henrik uralkodása idejéből származó régi törvények szerint ama czethalak, melyek az angol partokra vetődnek, az angol korona kizárólagos tulajdonát képezik. Ugy számítják, hogy minden ilyen czethal 5000 frank tiszta hasznot hajt a királyi kincstárnak.

— **Függő vasuti kocsiok.** Azon utazók kényelmére, kik nagyobb utat tesznek meg, új szerkezeti személyszállító vasuti kocsiok találtak fel, mely kényelmességi és egészségügyi tekintetben sokkal célszerűbb az eddigiekénél. A kocsi középső része ugyanis az alsó részeketl függetlenül van felállítva, s így a bennülő nem érzik a vonat döcögését.

— **Kuriosum** Párisi lapok írják, hogy az ottani „Hôtel Dient“-be e hó elején egy vendeg érkezett oly betagsági tünelménnyel, mely a fogsajtáságosabb a maga nemében. A beteg ugyan három orvos jelenlétében orra meghosszabbodásáról panaszkodott, valamint arról, hogy e növekedési processus alatt óriási fájdalomakat szenvedett. Az orvosok mérték alá fogván a patiens orrát, hét nap lefolyása után azt tapasztalták, hogy a beteg orra három centiméterrel ismét meghosszabbodott. Hogy a beteg meggyógyult-e azóta, arról a krónika nem szól; de, hogy „hosszu orral“ hagyta el a szállótát, annyit bizonyos.

— **A párisi sár értéke.** A Páris utcáin összegyűjtött sár és szemét elhordatásáért — mint egy párisi lap írja — a városi pénztárnak évenként 600,000 frankot fizetnek. A vállalkozók ezen utcaszöpredek mint trágyát kőbméterenként 3—5 frankjával értékesítik; a mi nekik évenként körülbelül 3 millió frankot jövedelmez: ebből fizetik az utcaszöpreket és szeméthordókat. A vállalkozók több ezerre menő személyre a városi hatóság felügyelete alatt áll. Ezen sár összegyűjtéséért 1823-ban 75,000; 1831-ben 166,000; és 1845-ben már félmillió frankot fizettek.

— **Örüitek Németországban.** Németország statisztikai hivatala a birodalom örültnékek összeszámításával is foglalkozik; az utolsó népszámlálás 41,262 olyan örültet mutatott ki, kik családjaik körében élnek; 11,750 olyat, kik tevélydákban vannak elhelyezve; különféle gyógyintézetben 2021 kedélybeteg ápolatitak.

—x— Figyelmeztetjük a t. olvasókat a Ranzenberger testvérek nap- és esernyőgyáráról a mai számban közzétett hirdetésre.

Halálozások.

Gróf Haller Ferenc es. k. lovassági tábornok, a magyar kir. testőrség kapitánya, az aranygyapjas rend vitéze, es. k. kamarás, belső titkos tanácsos, az osztrák urakházának örökös tagja, a 12-ik huszárezred tulajdonosa s Buda városának tiszteletbeli polgára, f. hó 6-dikán hunyt el Bécsben 79 éves korában. Hadnagyi rangjába a lipseai csata után kapta, majd a magyar gárdába lépett át, s 1841-ben horvátországi banná nevezetett ki. Mint ilyen ő volt az első bán, ki a horvát országgyűlésen magyar beszédet tartott. 1848-ban az olaszországi hadjáratban vett részt. 1858-ban egy ideig Magyarország kormányzójává nevezetett ki. Végre 1867-ben a visszaállított m. kir. testőrség kapitánya lett. Temette meg pompával ment végbe Bécsben, jelen volt a király az összes főherczegek, főtisztek s óriási közönség. A koporsót Bécsből Kereöl-Szent-Pálra Erdélybe szállíták a Haller-család síroltájába.

Pallavicini Alfonz örgróf, Mindszent, Anyás és Docz ura, egyike legvagyonosabb s leg-hazafiasabb főúrainknak, kinek többek között a magyar földheltintézet létesítése körül is nagy érdemei vannak, f. hó 7-dikén hunyt el Bécsben élete 68-dik évében. Hazafias érzületét jellemzi, hogy midőn, az uralkodó meghívta az osztrák birodalmi tanácsba, őszintén kijelenté, hogy magyar érzületével összeférhetlennek tartja, magyar földére az osztrák reichsrathban ülni. Mikor pedig egy ízben a király tudtára adta, hogy titkos tanácsosá szándékozik kinevezni, azt felelte: „Félség katona s én is az voltam, nem veszi tehát rosz néven az osztrák katona beszédét, hogy én olyan emberrel, mint Bach, ki hazának annyit ártott, egy méltóságban nem okozok osztoni.“ A király nem neheztelt meg szavaiért, hanem megküldte neki az elsőosztályú vakonorendet, melylyel a titkos tanácsosi cím jár.

Báro Uchtritz né, született Amadé Dominika grófnő, a főújon még régebben kihalt Amadé-család utolsóelőtti nősarja, hazafias szellemű s emelkedett lelkületű hölgy, kinek férje honvédtuszárezredes volt a szabadságharcban, f. hó 6-án hunyt el Budapesten, élete 66-ik évében. A boldogult, ki egy időben sok jót tett menekülteinkkel, kimeríthetetlen jótékonyságáról volt ismertes.

Szeneczey Gusztáv, nyugalmazott váltótörvényszéki bírósá, képzett és munkás férfi, 59 éves korában hunyt el Budapesten.

Ilyasevics György, nagy-bocskói gör. kath. lelkész, Máramaros-Szigot kerületi esperes, szent-széki tanácsos, az aranykoronás érdemkereszt tulajdonosa, jó magyar haraki, f. hó 4-én hunyt el 61 éves korában.

Dr. Salamon Lajos, kalocsamegyei áldozár, theologiai tudor és papnevelő tanár, széles körökben tisztelt férfi, f. hó 2-dikán halt meg 37 éves korában.

Elhunytak még: Engélbrecht Károly, a kesztelyi kir. országos gazdasági intézet tanára, f. hó 8-án, élete 39-dik évében. — Fink Jusztin, a szt. Benedek-rendi tihányi apátuság kiérdemült perjele, f. hó 5-én 74 éves korában. — Lichtl Károly volt gyáros, ki Széchenyivel és Kossuthal is közelebbi viszonyban állt az 1848 előtti korszakban, f. hó 7-én Rákos-Palotán. — Stuhlmüller Samu a pesti ágostai gymnázium nyugalmazott tanára, érdemes tanfőúr, f. hó 4-én Budapesten élete 76-dik évében; egyidőben József nádor két gyermekének — a jelenlegi belga királynőnek és József főherczegnének — tanára volt a német nyelv és irodalomból.

Bárczay Józsefné, született Lónyay Otília asszony, Lónyay Gábor leánya, f. hó 6-án Budapesten. — Horkay György, ismert fővárosi kisdudnodel, élete 75-dik évében Budán. — Albisy Lászlónak, a nemzeti színház ügyelőjének neje, szül. Lattermann Karolina, ki a vidéki színpadokon több évig működött, 46 éves korában meghalt.

Külföldön elhunytak: Mathieu Lajos hirmese francia csillagász, f. hó 6-án élete 82-dik évében. A boldogult 1835-től 1848-ig szülővárosát, Macont, a francia nemzetgyűlésben képviselte, hol a szélső ellenzékhez tartozott. A francia akadémia tagja volt. — Kinsley Károly angol ref. pap s egy tanintézet igazgatója meghalt f. é. január 23-kán. Megalapítója volt az ugynevezett „Christianismus muskularius“ iskolájának, mely a félnék vagy képmutató acetiásmussal ellentétben a keresztényt jogosultnak, sőt kötelezettnak tartja cselekvő részt venni minden politikai és társadalmi ügyekben, a tisztesség és élvezetekben stb. Számos vallási, társadalmi és szépirodalmi művet írt, ez utóbbiak

között legnevezetesebb egy verses drámája Magyarországi Erzsébetéről, mely 1848-ban jelent meg, nagy érdekltséget keltve, és első helyre sorozta az angol modern drámai szellemnek kevés számú termékei között.

Szerkesztői mondanivaló.

„Apotheosis.“ Elég könnyen kezeli a görög versformát. De ilyesmit ma már, csak ha minden tekintetben igazán kitűnő, volnának hajlandók közölni. A nyelv, ily formákban, még magasabb lendületet kíván s bizonyos klasszikai zamat nélkül nem lehet el. Berzsenyi óta sok viz lefolyt a Dunán, az izlés változott s a költészet mai eszmái ezekben a redőzetekben nem jól találják magukat.

— Gerő. Ha szíve „keserű húscsapat“, mit mondjunk verséről? az csak hig leve annak a rossz husnak.

— A—V. Megjegyzésünk nem akart sértő lenni. Nem szándékos germanizálásról szóltunk, hanem akaratlan s észrevétlen germanizálódásról. Béke velünk!

— B. A. „Elmerengő.“ Ha igazán legislegelső verse: nem ítélnénk belőle jövőjéről. Ez ugyan rossz: de nem az első, hanem a századik dönti el a kérdést.

— Ivó. Míg a képeket is, a szöveget is nem látjuk: nem szólhatunk hozzá.

— Szász Gy. A cikkek is szárazak.

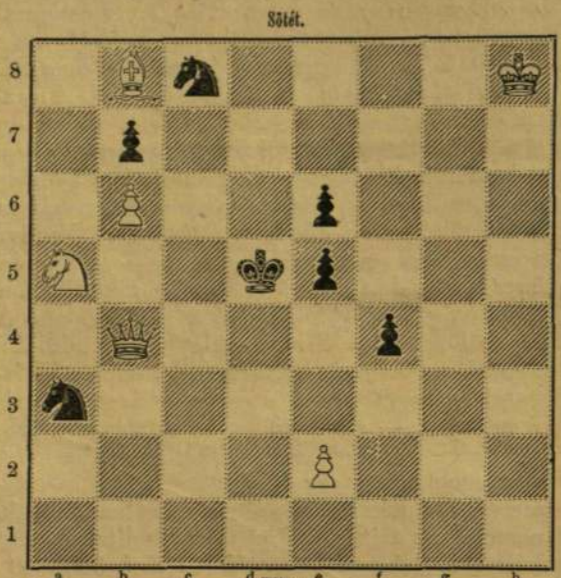
— K. Gy. Csalódik. A ködfoltokról volt már közlemény lapunk egy régebbi évfolyamában.

— H. K. L. Népdalai épen nem népiesek s szintoly kevéssé költőiek. Sem egy, sem más tekintetben nem állanak irodalmi színvonalon.

— Kecskemét. P. S. Mitűn „a pályázati föltételek a mult éviek“: legegyszerűbben úgy juthat nyomára, ha előveszi a mult évi lapokat s azokból kikeresi az akkori jelentést, vagy pedig az illető helyre fordul fölvilágosításért. A szerkesztőség nem tudakozó-intézet.

SAKKJÁTÉK.

797. számú feladvány Gold Samutól (Bécsben).

Világos indul s a harmadik lépésre mattot mond.

793-dik számú feladvány megfejtése.

- (Glesinger Zsigmondtól Gelsén.) VII. Söt. 1. Hb4—c6. Ba6—a4: (a) 2. Bf3—d3. Hc4—e3+ 3. Bd3—c3+. d4—e3: 4. f2—f3 mat. a) 1. Ba6—c6: 2. Hb1—d2+ Hc4—d2: 3. Bf3—e3 mat.

Helyesen fejtették meg: Veszprémben: Fülöp József. — Sárospatakon: Gérecz Károly. — Debreczenben: Zagya Imre. — Sziget-Csöpen: Mayer Károly. — Miskolcon: Hartmann testvérek. — Egerben: Tilkovszky Fridolin. — Szabadkán: Kosztolányi Árpád. — Rimaszombaton: Keszler István. — Óváriban: Szilágyi Kálmán. — A tud. és műegyetemi olvasókör. — A pesti sakk-kör.

Előfizetési fölhívás VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK-ra.

Azon t előfizetőinket, kiknek előfizetése márczius hó végével lejár, fölkérjük, hogy mielőbb sziveskedjenek megújítani megrendeléseiket, nehogy negyedév körül az előfizetések összerolódása vagy elkésése miatt késedelem álljon be a lapok küldésében.

Előfizetési föltételek: postai szétküldéssel vagy Budapesten házhoz hordva a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Negyedévre 3 ft. Félévre 6 ft. Csupán a Vasárnapi Ujság: Negyedévre 2 ft. Félévre 4 ft. Csupán a Politikai Ujdonságok: Negyedévre 1 ft. 50 kr. Félévre 3 ft. Az előfizetések legczél-zerűbben postautalvány által eszközölhetők. A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok kiadó-hivatala (Budapest, egyetem-utca 4. szám.)

Tartalom. Lyell Károly (arekép). — Bálteremben. — A holt Adorján szelleme (folyt.). — Michel Angelo (képpel). — Uj-Yorktól San-Franciscoig (képpel). A boszorkányhit hajdan és most (vége.). — Utazás a föld középe (folyt. két képpel). — Egyveleg. — Melléklet: A források eredete és az artzi kutak. — Innen-onnan, II. — Egy nevezetes bányászati-Amerikában. — A hétről. — Irodalom és művészet. — Közintézetek, egyletek. — Mi újság? — Halálozások. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Hetinaptár.

Feljelés szerkesztő: Nagy Miklós. (L. cukor-utca 11. sz.)

HETI-NAPTÁR. Table with columns for dates, Catholic and Protestant calendars, Greek-Roman, and Israelitic calendars. Includes dates for March 14-20 and corresponding events.

H I R D E T É S E K.

Beck Jakab. Legelőcsőbb bevásárlási forrás. Kiváló minőségű, csinos, tartós, és tartós kiállítás daczára meglepő olcsó. 2 közönséges lo könyven huzhatja ezen 13 soros vetőgépet és a kocsihoz kívül nem kell más ember kezeléséhez.

Dr. LEJOSSE. Hirdetmény. Zalamegyében — Baksában — rengeteg erdősegek közepében 1874-ik évben — fából épített, cserépszindelyvel fedett, 8 ló erejű gőzmozdonytal, két pár kövel dolgozó új gőzmalom szabad kézből eladó, a venni szándékozók az alulirt tulajdonosokkal Baksában értekezhetnek.

Sümegei Ferdinand és társa. Mendi Balázs. A „Franklin-Társulat“ magyar irodalmi intézet és könyvnyomda kiadásában Budapest, (IV. egyetem-utca 4-ik szám) megjelent és minden könyvkereskedésben kapható: Magyar birodalom statisztikai kézikönyve folytonos tekintettel AUSZTRIÁRA.

Legelőcsőbb ujság a magyar nép számára KÉPES NÉPLAP A NÉPZÁSZLÓJA és POLITIKAI HIRADÓ, mely megjelen minden héten vasárnap, mulattató és tanulságos tartalommal, s a hazai és külföldi politikát tárgyaló rendes rovattal. A minden héten egy íven megjelenő és képekkel érdekesített ujság ára aprilis—december folyamra 1 ft. 50 kr.

HELFI IGNÁCZ lapja: PERLAKY MIHÁLY. Nepszerű szözlőszeti és borászati kézikönyv. Vegytani és köztapasztalatok nyomán. Számos fametszvényvel. Füzve 1 ft 50 kr. LÁZAR JAKAB. Erdészeti kézikönyv, miszaki segédkezélyzet, nemkülönb erdőbirtokosok, gazdaszettek, közsegek és gazdasági intézetek számára. Füzve 2 forint.

„Franklin-Társulat“ magyar irodalmi intézet kiadásában (Budapest, IV. egyetem-utca 4-ik sz.) megjelent és minden könyvkereskedésben kapható: Magyar birodalom statisztikai kézikönyve folytonos tekintettel AUSZTRIÁRA. Irta Dr. Konek Sándor, kir. tanácsos, a m. k. budapesti egyetemen a statisztika nyilv. rendes tanára, magy. tud. akad. tagja. (Nagy 8-rét, 710 lap.) — Ára füzve 6 forint. A magyar váltóügyi eljárás. Az 1840-ki, 1844-ki törvénycikkelyek, országbirói értekezletek határozatai és némely újabb igazságügyi miniszteriumi rendeletek a legújabb törvények szerint. Rendszeresen előadva, példakkal és irománymintákkal ellátva, különös tekintettel az osztrák váltóügyi eljárásra. Irta Dr. KARVASY ÁGOST. Negyedik a legújabb törvényekhez alkalmazott kiadás. (Kis 8-rét, 168 lap. — Ára 1 ft. 20 kr.)

Marshall Sons & Comp. Limited. A bécsi világiállításon megnyerték az érdem- és haladási-éremet, gőz- és cséplőgépekért és malmokért, ugy az angolországi kir. mezőgazdasági társaság a legpontosabb és legkimerítőbb versenykísérletek után, melyek az összes gyárak cséplőgépeivel tartattak a 400 arany forintnyi első díjat a legjobb cséplőgépekért kettős tisztító művel és különítő hengerrel, ugyszintén a 100 arany forintnyi első díjat a legjobb szalma elevátorért, mely egyidőben alkalmaztatik a cséplőgépnel. Megrendelések lehetőleg jó időben megtéetni kéretnek. Iroda: Pest, váci körút 32. szám, a Schick-féle vasöntödének átellenében.

Hálanyilatkozat. Alulirt hálás köszönettel és elismeréssel emlékezem a „Haza“ életbiztosító és hitelbank azon keszseges és gyors intézkedésére, melylyel elhunyt férjem halálesetére nála biztosítva volt 2000 frtnyi összeget a legrovidebb idő alatt minden akadály nélkül kezeimhez lefizette, miért említett biztosító-intézetet, mint hazai ilynemű intézeteink egyik legelőzékenyebbikét, minden család-főnek, ki övéinek javát szívéen hordja, a legmelegebben ajánlhatom. Kelt Mezőberényben, február 23-án 1875. Özv. Barányi Mihályné szül. Pecznék Szószánsa m. p. Elöttünk: Bene Vilmos m. p. 673. Blahó József m. p.

TEMESVÁRY MANÓ magyar cipő-gyára. Budapest, király-utca 1-ső szám, ajánl. Hölgyek számára: Brűnel-topányokat lakfejjel, legrovidebbül díszíte 2 ft 80 kr. Topányokat gummi betéttel, magas kivágással 3 ft 50 kr. Bőr topányokat erős chagrinnál, szagoszt és srófolat duplatáppal 3 ft 50 kr. Fiúk, leányok és gyermekek számára 100-féle fajta 1—3 frtig. Vidéki megrendelések postai utánvét mellett pontosan esaközöltenek. Bízalatos árjegyzékek ingyen és bérmentve. 508

A „FANKLIN-TÁRSULAT“ magyar irodalmi intézet és könyvnyomda kiadásában Budapest, (IV. egyetem-utca 4-ik szám) megjelent és minden könyvkereskedésben kapható: Magyar birodalom statisztikai kézikönyve folytonos tekintettel AUSZTRIÁRA. Irta Dr. Konek Sándor, kir. tanácsos, a m. k. budapesti egyetemen a statisztika nyilv. rendes tanára, magy. tud. akad. tagja. (Nagy 8-rét, 710 lap.) — Ára füzve 6 forint.

ROBEY & Comp. LIMITED gazdasági gépgyárnokok. üllői-ut 1-ső szám Budapesten, különös figyelmébe ajánlják a n. é. g. daközönségnek új találmányu Hungaria nevű, különösen a magyarországi viszonyoknak megfelelő sorvetőgépet, mely igen csinos és tartós kiállítás daczára meglepő olcsó. 2 közönséges lo könyven huzhatja ezen 13 soros vetőgépet és a kocsihoz kívül nem kell más ember kezeléséhez. Világhírű gőzgépekből és cséplőgépekből az első kiüldemények már megérkeztek ép ugy dupla malmok, szesz- és kavasok, szelelő-rosták, konkolyválasztók, arató- és kaszáló-gépek és minden más a gazdasági gépszakmába vágó eszközök készletben találhatók. 617

KOLLARITS JÓZSEF és FIAI legelső kész fehérenmű, vászon és szövött áru gyári raktárakban BUDAPESTEN, váci-utca 4. sz. a. áruházban az „YPSILANTI“-hoz. Kaphatók mindennemű kész férfi, női és gyermekfehérenműek, vásznak és asztalneműek a legnagyobb választékban és kitűnő minőségben, a legutányosb árakon. Férfi ingek, rumburgi, hollandi, vagy irlandi vászonból, darabja 2.50, 3, 3.50, 4, 4.50, 5, 5.50, 6, 6.50, 7, 8, 10, 12 forint. Férfi bál ingek, himzetek 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 12 egész 20 frtig. Férfi madapolan ingek, 1.50, 1.75, 2, 2.50, 3, 3.50, 4 frt. Férfi szines ingek, 1.50, 2, 2.50, 3 frt. Kés külön gallérral 2.50, 3 frt. Férfi angol oxford-ingek, darabja gallérral 3, 3.75, 4, 4.75, 2 külön gallérral 4, 5 frt. Férfi gatyák, magyar, félmagyar vagy francia szabásra, félvászonból 1.50, 1.55, 1.60; tiszta vászonból 1.75, 2, 2.50, 3, 3.50. Férfi gallérok, legrovidebb tucattja 3 frt. Kézelők, tucattja 5, 6, 7, 7.50, 8, 9, 10 egész 18 frtig. Mindennemű vászon s ballast zsebkendők szines szálal tucattja 7 és 8 frt. Női ingek, vászonból sima 2.25, 2.50, 3, 3.50, 4, 5 frt, himzetek 3, 3.50, 4, 4.50, 5, 6, 7, 8, 10, 12 frt. Női háló-corsettek, 1.30, 1.50, 1.85, 2, 2.25, 2.50, 2.75, 3, 3.50, 4, 4.50, 5, 6 egész 12 frtig. Női harisnyák, legjobb minőségben pamutból, tucattja 4, 4.50, 5, 5.50, 6, 7, 8 egész 15 frtig, csérnából 11—24 frtig. Fil d'Ecoise 15, 18, 20, 22, 25, 30 frtig. Női alsözöknnyák és nadrágok, perkből, csikos és piquet-barchetből, ejjeli főkötők, mindennemű vászon s ballast zsebkendők. Férfi-nyak, vászonból, madapolánból s szinesek a legutányosb árakon, ugyszintén fu-gatyák s felharisnyák. Leány-ingek, minden formában, ugyszinté leány-corsettek s harisnyák. A legrovidebb választékban férfi és női teli alsó ingek s nadrágok, ugyszinté minden teli áruk, legújabb fanel-gepek s shawlok. Továbbá ajánljuk nagy raktárunkat a legjobb minőségű rumburgi, hollandi s irlandi vászonból vége 25, 24, 25, 27, 28, 30, 32, 35, 40, 45, 50, 60 egész 130 frtig. Creas-vászon, vége 10.50, 11, 11.50, 12, 12.50, 13, 13.50, 14 egész 32 frtig. Szines ruhaperkálók legnagyobb választékban, melyekből mintákkal szivesen szolgálunk. Vászonzsebkendők, tucattja 3, 3.50, 4, 4.50, 5, 5.50, 6, 6.50, 7, 8, 9, 10—20 frtig. Törülközők, tucattja 5.50, 6.40, 6.90, 7.50, 9.50, 10, 12 egész 20 forintig. Abroszok és damaszt asztali készletek 6, 8, 10, 12, 18 és 24 szemlyre minden áron. Szines agyi cennászok, vége 9, 10, 11, 12, 13—16 frtig. Csipkefüggönyök a legnagyobb választékban, egy ablakra 3, 3.50, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 14, 15 frt pára. Asztal- és agyterítők, kávé abroszok s csamege-kendők. Levartott paplanok, rongból 5, 5.50, 6 frt; cachemirből 8, 11, 14 frt, selyemből 20, 24, 28, 30 frt, ugyszinté matrácok minden áron. Menyasszonyi készletekkel 200 frtől 2000 frtig kész fehérenmű a vászonban a legzebb kiállításban szolgálhatunk. Nagy árjegyzékünket kívánságra bérmentesen beküldjük. Levél általi megrendelések még az nap, melyen érkeznek, legjobb kiválasztásban eszközöltenek és csomagolási díjt nem számítunk.

ROBEY & Comp. LIMITED gazdasági gépgyárnokok. üllői-ut 1-ső szám Budapesten, különös figyelmébe ajánlják a n. é. g. daközönségnek új találmányu Hungaria nevű, különösen a magyarországi viszonyoknak megfelelő sorvetőgépet, mely igen csinos és tartós kiállítás daczára meglepő olcsó. 2 közönséges lo könyven huzhatja ezen 13 soros vetőgépet és a kocsihoz kívül nem kell más ember kezeléséhez. Világhírű gőzgépekből és cséplőgépekből az első kiüldemények már megérkeztek ép ugy dupla malmok, szesz- és kavasok, szelelő-rosták, konkolyválasztók, arató- és kaszáló-gépek és minden más a gazdasági gépszakmába vágó eszközök készletben találhatók. 617

Diszes húsvéti tojások
 legújabb nemű dús választékát,
 10 krtól 25 frtig.
Húsvéti öntözéshez
 alkalmas, esalódtatón meglepő újdonságok:
 Feeszkendő illatszert-üvege 35 kr és 1 frt.
 Szivar 35 kr. Viola-csokor 40 kr. Viola-gyöngyvirág- és rózsabokréták 89 krajcártól 2 frt 50 krig, egyes rósa 65 kr. Revolver 80 kr.
 Kís böhöz 50, 60 kr. Öltöztetett babák 2-2.15.
 Rózsacsokor babával 1 frt. Élő virág 1.50.
 Feeszkendő húsvéti báránya gyermekkel 2 frt. Feeszkendő-gyűrű 40, 50 kr.
Illatszert-üvegek
 elegans nemű 50 krtól 5 frtig ajánlják
Kertész és Eisert
 Budapest, Dorottya-utca 2. sz.
 Irásbeli megbízások gyorsan és pontosan eszközöltetnek.

A bécsi világiállítás képekben!
 Alulról könyv- és műkereskedésben kaphatók a bécsi világiállítás nevezetesebb kül-épületei, egyes belső-osztályok, a műsarnok belrészai, és a jelesebb szoborművek, kisebb és nagyobb alakú fényképekben.
 4-rét alakban, ára 80 kr.
 Cabinet-alakban, ára 20 "
 Látogatójegy-alakban, ára 10 "
 A vidéki n. é. közönségnek képlajstrommal is szolgálunk, kényelmesebb kiválasztás végett.
Lafite és Elsner,
 könyv- és műkereskedés,
 Budapest, bécsi-utca 6-dik szám.
 645

A legbiztosabb és legkellemesebb szer váltólás ellen,
 különösen gyermekeknek, kik a keserű Chinint másképp bevenni nem képesek a
Chinin-csokoládé
 és a
Chinin-cukor
 Rozsnyay M., gyógyszerésztől Aradon (ezelőtt Zombán), melyeket a magyar orvosok és természet-vizsgálók nagygyűlése Fiumében pályadíjjal koszoruzott.
 Kapható vagy megrendelhető a birodalom minden jóhírű gyógyszerertárában.
A hamisításoktól óvakodni kell!
 Mindenki csak a Rozsnyay M.-féle pályakoszoruzott készítményt kérje és fogadja el. 288 (63-0)

Nevelő.
 Özevgy, ki magánintézet vezetője, tantárgyakat, zongorát, kézmunkát és kiválóan német nyelvet, (francziát is) tanít, valamely mezővárosban obajt elhelyezkedni, ha a szülők illő havi tandíjt biztosítanak.
 Levelek F. V. betű alatt Zillára Post restante.

Vállas Antal.
Uj kézi és iskolai ATLASZ.
 Hatodik kiadás.
 Kilencz színezett térkép.
 Fűzve 80 kr.

Hunfalvy János.
 Legújabb **magyar atlasz.**
 Nyolcz földkép.
 A föld két féltékéje.
 Európa, Ázsia, Afrika, Észak-amerika, Délamerika, Ausztrália, Osztrák-magyar birodalom.
 Fűzve 4 frt.

Coca-készítmények
 évek során át bebizonyult, gyógyít gyorsan és sikeresen betegségeket a lélekteti szerveknek (I. sz. lapdacs), az emésztési szerveknek (II. sz. lapdacs és bor), az idegrendszer és gyöngeségeket (III. sz. lapd. és coca-borsz.) 1 doboz v. üveg ára 2 frt.
 Kimerítő felvilágosítás ingyen s bérmentve a „szerecsen”-hez czimzett gyógytár által Mainzban. Raktárak Pesten: Török J., gyógyszer., főraktár Magyarországra nézve. Temesváron: Pecher J., gyógyszer. Prágában: Füst József, gyógyszer. Bécsben: Haubner Ede, angyal-gyógytár, Hof 6., főraktár Ausztriára nézve 447 (15-46)

Magyar ipar!
Ranzenberger Testvérek nap- és esernyő-gyára,
 alapítva 1834. évben.
 Budapest, váci-utca 14. sz. korona-kávéház átellenében.
 Gyermek napernyők 1, 2, 3 frtig.
 Tavasz napernyők, minden színben 3, 4, 5 frtig.
 Nagyobb napernyők, diszítve 3, 4, 5, 6 frtig.
 Nagy napernyők, (dupla selyemből) 4, 5, 6, 7 frtig.
 Esernyők, angol Clothból 2, 3, 4 frtig.
 Selyem esernyők 5 forinttól.
 Uri napernyők, minden színben 1 frt 80 krtól 2 frtig.
 Vidékről megrendelések pontosan s legszigorubb figyelemmel eszközöltetnek
 Nagyobb vételeknél aránylagos árleengedés.
 Legnagyobb választék legfinomabb angol és francia nap- és esernyőköl, aránylagos olcsó árakon.

Altesti sérvszervenvedők
 Sturzenegger Gottlieb, Herisauban (Helvetia) ártalmatlanul, működősérvkenésében egy meglepő gyógyszerrel találunk. Számtalan bizonyítványok és megköszönő iratok vannak mellékelve a használati utasításhoz. Kapható csuporban 3 frt 20 krtól egy Sturzenegger G. által, valamint Pesten: Formágyi Ferencz gyógyszer. a sz. Máriához, Zágrábban: Mitlbach Zsigmond gyógyszer. Temesváron: Pecher J.E. gyógyszer. a segítő Máriához, és Bécsben: Weiss József szerecsen gyógytárban, Tuchlauben 27. sz. 442 (7-8)

Az **állandó gazdasági gép- és eszközkiállítás**
 Debreczenben,
 megrendeléseket elfogad a gazdasági tanintézet gazdaságában kipróbált, s czélszerűeknek bizonyult gazdasági gépek s eszközökre.
 Különösen figyelembe ajánlja: Robey és társa vaskeretű gőzcséplőgépeit; „Hungaria” nevű kanalas, hátul kormányzó új sorvetőjét stb. A Mayer rendszerű konkoly s vadborsó választókat (trieur). Hofherr javított Wood-féle kézzelvezető gépeit (e nemben a legkittünőbb). A nyitrai gépgyár elől vagy hátul kormányzó sorvetőit, s legújabb szerkezetű szörva vető gépeit, melyek igen egyszerűek, tartósak, s 20-25 kát holdat végeznek. Kühne vetőgépeit s u. n. mosonyi rostáit. Friedländer és Frank mindeneiket felülmuló amerikai lógereblyéit. A legczélszerűbbnek elismert egyszerű és kombinált aratógépeket. Szecska- s répavágókat. Turó, mélyítő, kapáló és töltőgéteket ekéket, stb.
 A raktáron levő gépek kívánatra munkába is állíthatnak. Semsey-féle, újjávarosi eredetű, s nemesített tenyészkosok, s kisjenői tenyészkanok eladása. 651

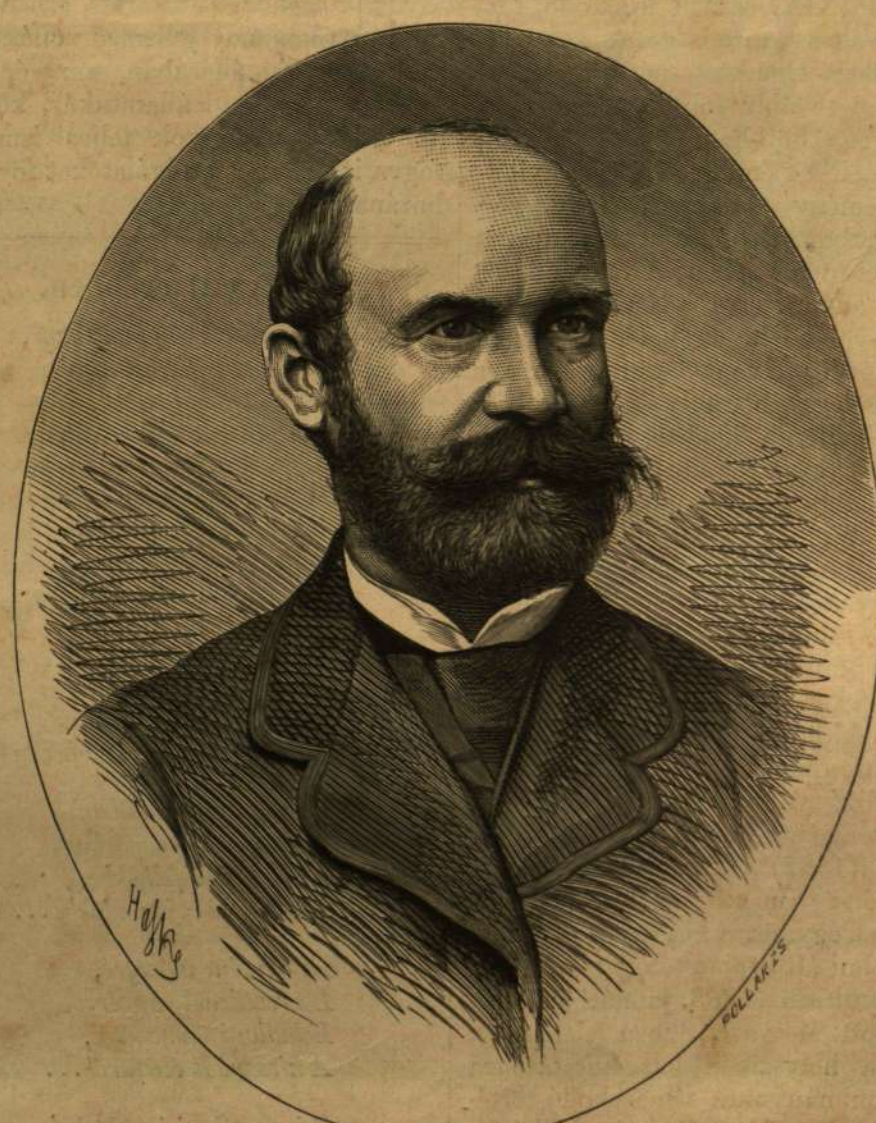

12-dik szám. ELŐFIZETÉSI FÜLTÉTELEK: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 12 ft., félévre 6 ft. Csupán a Vasárnapi Ujság: Egész évre 8 ft., félévre 4 ft. Csupán a Politikai Ujdonságok: Egész évre 6 ft., félévre 3 ft. **XXII. évfolyam.**
 HIRDETÉSEK DÍJA: Egy órszór hasábozott petit sor, vagy annak helye egyszeri ígatásnál 15 krajcár; többszöri ígatásnál 10 krajcár. Bélyegdíj külön minden ígatás után 30 krajcár. Kiadó-hivatalkunk számára hirdetésményeket elfogad Bécsben: Haasenstein és Vogler Wallfischgasse Nr. 10, Mosse R. Selterstätte Nr. 2 és Oppelk A. Wollzeile Nr. 22.

BÁRÓ KEMÉNY GÁBOR.
 A kormányválság több nevezetes személyváltozást vont magával az ország fontosabb ügyeinek intézésével megbízott közegek körül. Az olvasóközönség méltó érdeklődésének akarunk tehát eleget tenni, midőn a miniszterek után a legmagasabb hivatali állomásokra hivatott férfiakat, az új államtitkárokat bemutatjuk.
 Báró Kemény Gábor, a belügyminiszterium új államtitkára, 1830. július 19-én született Csombordon. Apai és anyai részről egyaránt az erdélyi fejedelmi Kemény-ház sarjadéka. Atyja, az 1849-ben Budán mint belügyi államtitkár elhalt Kemény Dénes, Erdély közeletének egyik legkittünőbb alakja, az 1834-ki ellenzék vezérkarának tagja. Anyja pedig Kemény Katalin, Alsófehérmegye főispánjának, az 1826-ban elhunyt b. Kemény Simonnak leánya gr. Teleki Annától, ki férjét sokkal túlélte, s kit magas szellemi s erkölcsi tulajdonai a nők valódi példányává tettek. Számos gyermekei, vejei, unokái s oldalrokonai egész kis udvart alkottak körülte, melyhez a családon kívül még sok jeles is csatlakozott, úgy hogy a csombordi kastély s az enyedi udvarház, hol a „nagy báróné” felváltva székelt, az ész, szellem és jellem kitünőségeinek valódi gyűlhelye volt egy egész nemzedéken át. Ebben a környezetben töltötte gyermekkorát Kemény Gábor, s tizennégy éves koráig részint az apai háznál, Csekelakán, többnyire azonban Enyeden nagyanyja házában növekedett, hol szülői is az év nagyobb részét töltötték. Két évvel fiatalabb öccsével Gézával együtt, apja és nagyanyja közvetlen vezetés alatt Janos Ádám, majd Kasza Dániel voltak első nevelői. A házi nevelés előnyeit, annak hátrányai nélkül, igyekeztek számukra megszerezni szülőik, mert nem zárták el őket hasonló koru társaiktól, s évenként nyilvános vizsgát tettek velök. Ugy hogy midőn Gábor, tizennégy évet betöltve, a gymnasiumi tárgyakból zárvizsgáját kitünő sikerrel letette s a főiskolába a bölcsészeti tanfolyamra belépett, ott egészen otthonosnak érezte magát társai közt. Tanárai közül Mihályi, ki a Beneke-féle bölcsészetet akkor kezdette

hirdetni, ékes előadással s ritka hévvel és erővel, — Szász Károly, ki akkor már physikát és mathesist tanított, s ez előbb annyira elhanyagolt és háttérbe szorított tudományokat egyszerre virágzásra emelte az iskolában s mintegy beoltotta az ifjuság közszellemébe, — mindenkifölött pedig Zeyk Miklós volt reá legnagyobb hatással, ki a természetrajz, a csillagászat, földrajz és a vegytan iránt oly nagy érdeklődést tudott költeni tanítványaiban, s ki K. Gábor szellemi fejlődésére a mily nagy, ép oly jótékony hatást gyakorolt, az öreg Zeyk

Miklóssal együtt, a kinek a tudni vágyó, eleven eszű s komoly hajlamu K. Gábor különös kedvence volt.
 1848-ban bevégezvén iskoláit, s a bölcsészeti s jogi tanfolyamot, külföldi egyetemekre készült; de a közbejött események ezt megátolták. Hozzájárult az is, hogy csaknem egy évig betegeskedett, 1848 nyaratól 1849. tavaszáig.
 1849. januárban, mikor a kormány s országgyűlés Debreczenbe menekült, ők nem hagyhatták el Budát, mert Kemény Dénes már akkor súlyos betegen feküdt s

BÁRÓ KEMÉNY GÁBOR.

BUDAPESTI KALAUZ.

ÁSVÁNYVIZEK.
 Edecskúti L., m. kir. udvari szállító, Erzsébet-ter 1. sz., bel- és külföldi ásványvizek és forrás-termények legnagyobb raktára; mindenkor friss minőségben.
ÁSVÁNYVIZ-KÉSZÜLÉKEK ÉS SIPHONOK.
 Müllercher L. és Wágner, Budapest, (Buda, káca-utca 291.) elvállalnak szikvízgyárak számára teljes berendezéseket, a legutányosb föltételek mellett.
BANK-ÉS VÁLTÓ-ÜZLETEK.
 Glatz, Holzwarth és Schubert, Post, V. Diana-fürdő; mindenféle rétvények, állampapírok és sorajjegyek bevásárlása és eladása. Vidéki megrendelések pontosan s gyorsan teljesítettek.
DISZMŰ GYÁRI ÁRU RAKTÁRAK.
 Márton Alajos, váci-utca, nemzeti-művelődésház mellett. Legnagyobb raktár bronz-, bór- és porcellán-diszmitűjdonságokból, a hol az ület átadására vevőkön kívül vendégek is szivesen fogadhatnak.
HIRDETÉSI IRODA.
 Haasenstein és Vogler, Gizellatér (ezelőtt régi színház-ter) 1-85 sz., a Haas Fülöp-féle palotának szemközt.
HIRLAPOK ELADÁSA.
 Elapok kiadó-hivatalkában több mint 1400-féle, — a 1830-dik évtől 1873. évig megjelent hírlapok, ezek közt: Pesti Hírlap, Vasárnapi Ujság, Jótudományi Közlöny, Pester Zeitung s Képes Kiállítási Lapok, teljes, évi folyamokban jutányos árért el fognak adni.
ILLATSZERÁRUK.
 Vértessai Sándor, m. kir. udvari Illatszertár, Kristóf-ter 1-85 szám alatt Pesten. Gadagyon felszerelt illatraktár, mindennemű angol és francia illatszerek, ugyasinte angol és francia illatszerek, földi toltete-csikkek.
KÖNYVNYOMDÁK.
 Franklin-Társulat, magyar irodalmi intézet s könyvnyomda, egyetem-utca 4. sz. a.
LÁTNIVALÓK.
 Állatkert, kézlekedés társaságokkal. Bemenet 20 kr.
 Budai várpalota, a várfelügyelőség közbenszárnya mellett.
 Esterházy-képtár, zárva.
NEMZETI MUSEUM, ORSZÁGUT; az egyes termek 9-től 1 óráig nyitva vannak. Hétfő: régiségek, kezd és szerda: képtár, csütörtök: természetgyűjtemény. Országház, Sándor-utca.
VÁROSI VIGARDA, Deák Ferencz-utca. Bemenet 20 kr.
Császár-fürdő, kád-, zuhany-, kő- s gőzfürdő.
Heinrich-féle világhírű kád-, zuhany-, kő- s gőzfürdő.
MULATÓ-HELYEK.
 Nemzeti színház, kerpesi-ut. Opera: kedden, csütörtökön, szombaton, Dráma, népszimnő, vígjáték: vasárnap, hétfőn, szórdán, pénteken. Német színház gyarju-utca. Dráma, Opera, vígjáték. Német színház a Hermina-téren Opera.
MÉTERMÉRTÉK ÉS RENDSZER.
 Görög István, hatvani-utca 16. szám, taniszterek és orvos-gyógyszerészi műszerek nagy választéka.
ORVOSOK.
 Dr. Eiber V. Budapest, józsef-utca 66. szám házában, rendelt 2-4 óráig; ugyancsitt kapható: „Nemi élet vezényel” című műve 1 frton, postával: 1 frt 10 kr. (Lásd a „Politikai Ujdonságok”-ban hirdetésményt).
 Lechner József IV, váci-utca 5. sz. Legnagyobb óráraktár. Árjegyzékek ingyen. Javítások jóállás mellett eszközöltetnek. (Alap. 1808-ban.)
PAPIRKERESKEDÉS.
 Riegler József Ede, papír raktár, könyv- és könyvműdáj Budapest, kecskeméti-utca 11. szám.
SEBTPASZ.
 Kétféle figyelemre méltó az általános elismert dr. Forty-féle sebtpasz. Budapest: Török J. gyógyszer. urnál, király-utca 7. szám, valamint az ország minden gyyszert. Nagy csomagára 1 ft, kisebb 50 krtól.
SZÁLLODÁK.
 Európa szálloda, Ferencz József-ter.
 Hungaria nagy szálloda, aldunaszor-utca.
 Magyar király szálloda, Dorottya-utca.
 Nádor szálloda, váci-utca.
 Nemzeti szálloda, váci-utca.
 Vadász-kürt szálloda, kishíd-utca. (Mind elsőrendűek.)
TAKARÓPAPIROS
 e lapok kiadó-hivatalkában, egyetem-utca 4. sz. a., nagy ivék, másszankint írt a vasúthoz szállítva.
ÜVEGKERESKEDÉS.
 Görög István, hatvani-utca 16. szám, üvegművek, asztali készletek és tükrök.